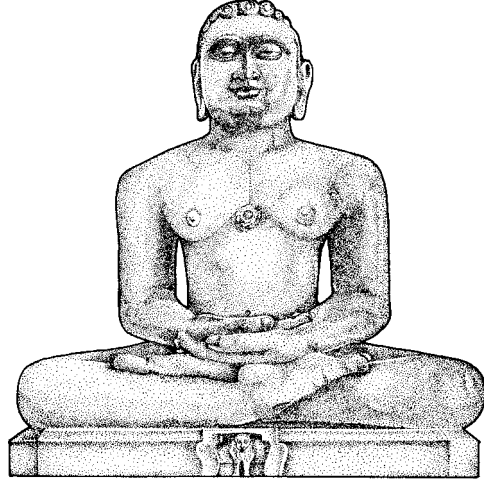

ਸਿੰਧੂਰ ਪ੍ਰਕਰਣ (Sindoor Parkaran)

ਮੂਲ ਲੇਖਕ : ਅਚਾਰਿਆ ਸ਼੍ਰੀ ਸੋਮ ਪ੍ਰਭ ਸੁਰੀ

ਅਨੁਵਾਦਕ : ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ ਜੈਨ ਰਵਿੰਦਰ ਜੈਨ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : 26ਵੀਂ ਮਹਾਵੀਰ ਜਨਮ ਕਲਿਆਣਕ
ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸੰਯੋਜਿਕਾ ਸਮਿਤੀ
ਪੰਜਾਬ

ਮਹਾਵੀਰ ਸਟਰੀਟ, ਪੁਰਾਣਾ ਬਸ ਸਟੈਂਡ,
ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ।

ਫੋਨ ਨੰਬਰ : 098158-05555

ਕੰਪਿਊਟਰ ਟਾਈਪ ਸੈਟਿੰਗ : ਓਮੇਗਾ ਕੰਪਿਊਟਰਜ਼,
ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ।

ਕੁਝ ਇਸ ਰਚਨਾ ਬਾਰੇ

ਜੈਨ ਆਚਾਰਿਆਂ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਅਨੇਕਾਂ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਾਹਿੱਤ ਰਚਿਆ ਹੈ ਉੱਥੇ ਜੈਨ ਆਚਾਰਿਆਂ ਨੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾ ਦੀ ਧਰਮ ਭਾਸ਼ਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਵੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਾਹਿੱਤ ਰਚਿਆ ਹੈ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸਾਹਿੱਤ ਵਿਚ ਗਦ ਤੇ ਪਦ ਦੋਵੇਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਉਪਲਬਧ ਹਨ। ਵਿਸ਼ਾ ਚਾਹੇ ਆਗਮਾਂ ਦੀ ਟੀਕਾ ਦਾ ਹੋਵੇ ਚਾਹੇ ਤਰਕ ਦਾ, ਚਾਹੇ ਜੋਤਿਸ਼ ਦਾ, ਚਾਹੇ ਤੱਤਵ ਵਿੱਦਿਆ ਦਾ, ਚਾਹੇ ਪੁਰਾਣ ਦਾ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਜੈਨ ਫਿਰਕਿਆਂ ਦੇ ਸਭ ਆਚਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਲਮ ਚਲਾਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਚਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਆਚਾਰਿਆ ਤਤਵਾਰਥ ਸੂਤਰ ਦੇ ਰਚਨਾ ਵਾਲੇ ਆਚਾਰਿਆ ਸਨ। ਫਿਰ ਆਚਾਰਿਆ ਸਿਧਸੇਨ, ਅਭੇ ਦੇਵ, ਅਕਲੰਕ, ਸ਼ੀਲਾਂਕ, ਮਾਨਤੁੰਗ, ਵਿਨੈ ਵਿਜੇ, ਜਿਨ ਵਿਜੇ, ਜਿਨ ਪ੍ਰਭ ਸੂਰੀ ਜਿਹੇ ਮਹਾਨ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਹੋਏ ਹਨ।

ਜੈਨ ਆਚਾਰਿਆਂ ਨੇ ਆਤਮਾ ਦੇ ਕਲਿਆਣ ਲਈ ਤੀਰਥੰਕਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਸ਼ਤਕ ਦੀ ਪ੍ਰਰੰਪਰਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਭਰਥਰੀ ਹਰੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸ਼ਤਕ ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੈਨ ਆਚਾਰਿਆਂ ਨੇ ਉਸੇ ਪ੍ਰਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹੋਏ 18 ਪਾਪਾਂ, ਮਿੱਥਿਆਤਵ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ, ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਰਤਨਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਜੋ ਫਾਇਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸ਼ਤਕਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਰਚਨਾ ਸਿੰਧੂਰ ਪ੍ਰਕਰਣ ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਚਨਾ ਦੇ ਰਚਿਅਤਾ ਆਚਾਰਿਆ ਸੋਮਦੇਵ ਸੂਰੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਨਾਂਅ ਸ਼ਕਤੀ ਮੁਕਤਾਵਲੀ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਆਪ ਦਾ ਸਮਾਂ ਤੇ ਰਚਨਾ ਕਾਲ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ

ਤਹਿ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਪੰਜਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹੋਏ ਸਨ। ਆਪ ਦੀ ਇਹ ਰਚਨਾ ਜੈਨ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਸੋਮਦੇਵ ਨੂੰ ਦਿਗੰਬਰ ਆਪਣੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼ਵੇਤਾਂਬਰ ਆਪਣੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦਾ। ਪਰ ਸਾਡਾ ਇੱਥੇ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼ ਉਸ ਤੀਰਥੰਕਰ ਬਾਣੀ ਦੇ ਸੱਚ ਨੂੰ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਮਹਾਨ ਆਚਾਰਿਆ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕੋਈ ਪਹਿਚਾਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸ਼ਲੋਕ ਇਸ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ।

ਆਚਾਰਿਆ ਸੋਮਦੇਵ ਮੁਨੀ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸਰੇਸ਼ਟ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਅਜਿੱਤ ਦੇਵ ਆਚਾਰਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸੁਕਤ ਮੁਕਤਾਵਲੀ ਗ੍ਰੰਥ ਜੋ ਸੀਪ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਮੋਤੀ ਦੀ ਆਭਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਆਚਾਰਿਆ ਵਿਜੇ ਸਿੰਘ ਆਚਾਰਿਆ ਦੀ ਸੇਵਾ ਭੰਵਰੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਵੇਤਾਂਬਰ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸ਼ਵੇਤਾਂਬਰ ਹਨ ਪਰ ਅਸੀਂ ਵਿਸਥਾਰ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। 1691 ਵਿਚ ਗੁਜਰਾਤੀ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਟੀਕਾ ਵੈਸਾਖ ਸੁਦੀ 11 ਦਿਨ ਦਿਨ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ।

ਅਸੀਂ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਜਿਨ ਸ਼ਾਸਨ ਪ੍ਰਭਾਵਿਕਾ ਉਪ-ਪਰਿਵਰਤਨੀ ਸੰਥਾਰਾ ਸਾਧਿਕਾ ਜੈਨ ਜੋਤੀ ਸਾਧਵੀ ਸ਼੍ਰੀ ਸਵਰਣ ਕਾਂਤਾ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਨਾਲ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਜੈਨ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਵੱਡਮੁੱਲਾ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ।

- ਅਨੁਵਾਦਕ

ਪੁਰਸ਼ਤੋਮ ਜੈਨ, ਰਵਿੰਦਰ ਜੈਨ

1.

ਸੋਮਦੇਵ ਆਚਾਰਿਆ ਦੁਆਰਾ
ਭਗਵਾਨ ਪਾਰਸ਼ਵਨਾਥ ਦੀ ਸਤੁਤੀ

ਭਗਵਾਨ ਪਾਰਸ਼ਵ ਨਾਥ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਨਹੁੰ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਸਭ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਪ ਰੂਪੀ ਹਾਥੀਆਂ ਨੇ ਮੱਥੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕੇਸਰ ਦੇ ਟਿੱਕੇ ਦੇ ਲਾਲ ਰੰਗ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਿੰਧੂ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਚਾਰ ਕਸ਼ਾਇ (ਕਰੋਧ, ਮਾਨ, ਮਾਇਆ, ਲੋਭ) ਰੂਪੀ ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚਰਨ ਕਮਲਾਂ ਦੇ ਨਹੁੰਆਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਸਵੇਰੇ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੇ ਸੂਰਜ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਲਕਸ਼ਮੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਰੂਪੀ ਕਮਲ ਨਵੇਂ ਉੱਗਦੇ ਕਮਲ ਦੇ ਬੂਟੇ ਤੇ ਪੱਤੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਸਥਾਰ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਜੋ ਤਰਨ ਵਾਲੇ ਜੀਵਾਂ ਲਈ ਸੂਰਜ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਅਗਿਆਨ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੇ ਤਰਨ ਦੇ ਇੱਛੁਕ ਜੀਵੋ ! ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਸ਼੍ਰੀ ਪਾਰਸ਼ਵਨਾਥ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੋ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੁੰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ

(2)

ਸਾਧੂ ਤੇ ਸੱਜਣ ਲੋਕ ਪ੍ਰਸੰਨ ਮਨ ਨਾਲ ਸੱਤ ਅਤੇ ਅਸੱਤ ਦੇ ਜਾਨਣ ਲਈ ਉਤਾਵਲੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਕਮਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਤੇ ਕਮਲ ਖਿੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਮਲਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹਵਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੈਂ ਸੋਮਦੇਵ ਆਚਾਰਿਆ ਗਰੰਥ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਾਂਗਾ, ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੂਰਜ ਦੀ ਕਿਰਨ ਕਮਲ ਨੂੰ ਫੈਲਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਵਾ ਉਸ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਖਿਲਾਰਦੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਵੀ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰਚਨਾ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਸੱਜਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਵਿ ਵਿਚ

ਜੇ ਗੁਣ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਤਰਨਹਾਰ ਜੀਵ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਜੇ ਕੋਈ ਗੁਣ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ (ਪ੍ਰਚਾਰ) ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇ ਮੇਰੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਕੌਣ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰੇਗਾ ?

(3)

ਧਰਮ ਦਾ ਮਹੱਤਵ :

ਧਰਮ, ਅਰਥ ਤੇ ਕਾਮ ਇਹ ਤਿੰਨ ਕਰਮ ਸਾਰੇ ਹੀ ਜੀਵਾਂ ਲਈ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬੱਕਰੀ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾਈ ਪਟੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧਨ ਤੇ ਭੋਗਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨ, ਬਚਨ ਅਤੇ ਕਾਇਆ ਰਾਹੀਂ ਭਗਵਾਨ ਸਰਵਗ ਵੀਤਰਾਗ ਤੀਰਥੰਕਰ ਰਾਹੀਂ ਦੱਸੇ ਧਰਮ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਕਿਉਂਕਿ ਬਿਨਾਂ ਧਰਮ ਦੇ ਧਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ। ਧਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਧਨ ਤੇ ਸੰਪਤੀ ਅਤੇ ਭੋਗ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਧਰਮ ਤੋਂ ਪੁੰਨ, ਪੁੰਨ ਤੋਂ ਧਨ ਅਤੇ ਭੋਗਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਏ ਧਰਮ ਅਚਾਰਿਆਂ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ।

(4)

ਜੇ ਅਗਿਆਨੀ ਮਨੁੱਖ ਕਠਿਨਤਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ, ਯਤਨ ਪੂਰਵਕ ਜਿਨੇਂਦਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਰਾਹੀਂ ਆਖੇ ਧਰਮ (ਜੈਨ) ਨੂੰ ਅਖਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਦ (ਅਣਗਹਿਲੀ) ਨਾਲ ਕਦੇ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਅਜਿਹੇ ਚਿੰਤਾਮਣੀ ਰਤਨ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਜਨਮ ਦਾ ਜੋ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਉਠਾਉਂਦਾ (ਪ੍ਰਮਾਦ ਕਾਰਨ) ਸਗੋਂ ਮੌਹ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਜੋ ਵਿਸ਼ੇ

ਵਾਸਨਾ ਵਿਚ ਉਲਝ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਬੇਕਾਰ ਹੈ।

(5)

ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਸੰਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖ ਨਿੰਦਾ, ਵਿਕਥਾ (ਰਾਜ ਕਥਾ, ਇਸਤਰੀ ਕਥਾ, ਭੋਜਨ ਕਥਾ, ਚੋਰ ਕਥਾ) ਕਸ਼ਾਇ (ਕਰੋਧ, ਮਾਨ, ਮਾਇਆ, ਲੋਭ) ਇੰਦਰੀਆਂ (ਸਪਰਸ਼, ਰਸ, ਪ੍ਰਾਣ, ਅੱਖ, ਕੰਨ) ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਪ੍ਰਾਣੀ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ, ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਨੂੰ ਬੇਅਰਥ ਗਵਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਸੋਨੇ ਦੀ ਥਾਲੀ ਨੂੰ ਗੰਦਗੀ ਨਾਲ ਲਬੇੜਦਾ ਹੈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ, ਉਸ ਨਾਲ ਪੈਰ ਧੋਂਦਾ ਹੈ, ਉੱਤਮ ਜਾਤੀ ਦੇ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਉਸ ਹਾਥੀ ਤੇ ਲੱਕੜਾਂ ਦਾ ਬੋਝ ਢੋਂਦਾ ਹੈ, ਚਿੰਤਾਮਣੀ ਰਤਨ ਪਾ ਕੇ ਉਸ ਰਤਨ ਨੂੰ ਰੋੜਾ ਸਮਝ ਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਕਾਂ ਉਡਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਪਾ ਕੇ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਸਮਿਅੰਕਤਵ (ਸੱਚਾ ਰਾਹ) ਦੀ ਥਾਂ ਮਿਥਿਆਤਵ (ਝੂਠਾ ਰਾਹ) ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਪਰੋਕਤ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਮਿਥਿਆਤਵੀਆਂ ਲਈ ਹਨ।

(6)

ਅਗਿਆਨੀ ਜੀਵ ਦੇ ਲੱਛਣ :

ਅਗਿਆਨੀ ਮੋਹ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਮਨੁੱਖ ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਖ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹ ਤੋਂ ਉਖਾੜ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਧਤੂਰੇ ਦਾ ਦਰਖਤ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਬੀਜਦਾ ਹੈ। ਚਿੰਤਾਮਣੀ ਰਤਨ ਸੁੱਟ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਕੰਚ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਹਾਥੀ ਜੋ ਸੁਮੇਰੂ ਪਰਬਤ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਚ ਕੇ ਮੂਰਖ ਗਏ ਨੂੰ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਧਰਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਨੀਚ ਧਰਮ, ਪੰਜ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਭੋਗਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵੱਲ ਦੌੜਦਾ ਹੈ।

(7)

ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੀ ਸਪਰਸ਼, ਰਸਨਾ, ਪ੍ਰਾਣ, ਅੱਖ ਤੇ ਕੰਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਮਗਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਅੰਤ (ਜਨਮ ਮਰਨ) ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਅਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕਸ਼ਟ ਭੋਗ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਵੀ ਧਰਮ ਅਰਾਧਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਉਹ ਪ੍ਰਾਣੀ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਉਤਰਨ ਲਈ ਉੱਤਮ ਧਰਮ ਰੂਪੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਪੱਥਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ, ਉਸ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਪਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮੂਰਖਾਂ ਦਾ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਆਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। (ਭਾਵ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੱਥਰ ਰਾਹੀਂ ਕੋਈ ਨਦੀ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਸਗੋਂ ਡੁੱਬੇਗਾ, ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਧਰਮ ਰੂਪੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਵਾਲਾ ਡੁੱਬਦਾ ਹੈ।

(8)

ਧਰਮ ਦਾ ਸੱਚਾ ਸਵਰੂਪ :

ਜੇ ਤੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੂੰ ਤੀਰਥੰਕਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਭਗਤੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰ। ਗੁਰੂ (ਪੰਜ ਮਹਾਵਰਤ, ਪੰਜ ਸਮਿਤਿ, ਤਿੰਨ ਗੁਪਤੀ ਦੇ ਧਾਰਕ) ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰ। ਸ੍ਰੀ ਸੰਘ (ਸਾਧੂ, ਸਾਧਵੀ, ਉਪਾਸਕ, ਉਪਾਸਿਕਾ ਰੂਪੀ ਧਰਮ ਸੰਘ) ਨੂੰ ਦਾਨ ਕਰ। ਉਸੇ ਦੀ ਭਗਤੀ ਸੱਚੇ ਮਨ ਨਾਲ ਕਰ। ਹਿੰਸਾ, ਝੂਠ, ਚੋਰੀ, ਕੁਸ਼ੀਲ, ਪਰਿਗ੍ਰਹਿ, ਇਹਨਾਂ ਪੰਜ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ। ਕਰੋਧ ਆਦਿ ਕਸ਼ਾਇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਜਿੱਤ। ਗੁਣੀਜਨਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰ। ਪੰਜ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ (ਵਰਨ, ਗੰਧ, ਰਸ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ) ਤੇ ਕਾਬੂ ਕਰ। ਸੱਮਿਅਕ (ਸੱਚਾ ਧਰਮ) ਭਾਵਨਾ ਕਰ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਸਰੀਰ ਭੋਗਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਰਕਤੀ ਭਾਵ ਰੱਖ। ਇਹ ਸਭ ਗੱਲਾਂ ਮਿਲ ਕੇ ਮੁਕਤੀ ਪਦ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

(9)

ਅਰਿਹੰਤ ਪਰਮੇਸ਼ਟੀ (ਨਵਕਾਰ ਮੰਤਰ) ਦੀ ਜੋ ਭਾਵ ਪੂਰਵਕ ਭਗਤੀ ਕਰਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਉਤਾਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ

ਭਗਤੀ ਸਦਕਾ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਦਗਤਿ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਧਨ, ਅਨਾਜ, ਰਾਜ ਆਦਿ ਸੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਰੋਗਤਾ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ੋਭਾ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਭਗਤੀ ਰਾਹੀਂ ਜੱਸ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇਵ ਪਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੋਂ ਉਪਰ ਮੁਕਤ ਅਵਸਥਾ ਵੀ ਮਨੁੱਖੀ ਜਨਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਭਾਵ ਨਿਰਵਾਨ ਸੁੱਖ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਨਵਕਾਰ ਭਗਤੀ (ਅਰਿਹੰਤ, ਸਿੱਧ, ਆਚਾਰਿਆ, ਉਪਾਧਿਆ, ਸਾਧੂ ਦੀ ਭਗਤੀ) ਹੈ।

(10)

ਜੇ ਛੇਤੀ ਤਰਨ ਵਾਲਾ ਜੀਵ, ਜਿਨੇਂਦਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਭਾਵ ਨਾਲ ਪੂਜਾ ਭਗਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਲਈ ਸਵਰਗ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੇੜੇ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਘਰ ਦਾ ਵਿਹੜਾ, ਜਾਂ ਚੱਕਰਵਰਤੀ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਜਾਂ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਜੀਵ ਵਿਚ ਸੁਭਾਗ, ਹੌਸਲਾ, ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ, ਸੱਜਣਤਾ, ਖਿਮਾ ਆਦਿ ਗੁਣ ਸੁਭਾਅ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਘਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੰਸਾਰ ਸਬੰਧੀ ਦੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਸੁੱਖ ਪੂਰਵਕ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਮੁਕਤੀ ਨੂੰ ਹੱਥ ਦੀ ਹਥੇਲੀ ਤੇ ਵੇਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹੇ ਜੀਵੇ ! ਅਜਿਹੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਤੀਰਥੰਕਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਭਾਵ ਸਹਿਤ ਪੂਜਾ ਭਗਤੀ ਕਰੋ।

(11)

ਜੇ ਜਿਨੇਂਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਭਗਤੀ ਅੰਦਰਲੇ ਭਾਵ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਰੋਗ, ਸੋਗ ਅਤੇ ਡਰ ਨਹੀਂ ਸਤਾਉਂਦਾ। ਡਰ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਗੁੱਸੇ ਹੋਇਆ ਮਨੁੱਖ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਮਨੁੱਖ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦਾ, ਦਰਿਦਰਤਾ, ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤ ਤੋਂ ਘਬਰਾਏ ਹੋਏ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੂਰ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭੈੜੀ ਜੂਨ ਸਾਥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਛੱਡ ਦਿੰਦੀ

ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਦੁਰਾਚਾਰੀ ਪਤੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਪਤੀ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਯਸ਼, ਸੰਪਤੀ, ਉਸ ਪੁਰਸ਼ ਕੋਲ ਮਿੱਤਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ (ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੈ)।

(12)

ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਸਵਰਗ ਦੀਆਂ ਦੇਵੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਭਾਵ ਨਾਲ ਬੰਦਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਲੋਕ ਦੇ ਜੀਵ ਦਿਨ ਰਾਤ ਬੰਦਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਉਸ ਭਗਵਾਨ ਜਿਨੋਂਦਰ ਦੀ ਸਤੁਤੀ (ਗੁਣਗਾਨ) ਕਰਦਾ ਹੈ, ਦੇਵਤਾ ਉਸ ਜੀਵ ਦਾ ਗੁਣਗਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਪੁਰਸ਼ ਜਿਨੋਂਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਯੋਗੀ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਧਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਉਪਾਸਕ ਆਪਣੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਛੇਤੀ ਖ਼ਾਤਮਾ ਕਰਕੇ ਮੋਕਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। (ਸ਼ਵੇਤਾਂਬਰ ਜੈਨ ਸਥਾਨਕ ਵਾਸੀ ਅਤੇ ਤੇਰਾਂਪੰਥੀ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ)।

(13)

ਗੁਰੂ ਦਾ ਮਹੱਤਵ :

ਜੋ ਗੁਰੂ (ਹਿੰਸਾ, ਝੂਠ, ਚੋਰੀ, ਵਿਭਚਾਰ, ਪਰਿਗ੍ਰਹਿ ਆਦਿ) ਪਾਪਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਮੁਕਤੀ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਆਦਰ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹਨ। ਜੋ ਲਗਾਤਾਰ ਆਤਮ ਹਿੱਤ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਹਨ, ਜੋ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮਹਿੱਤ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਚੱਲਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਸੰਸਾਰਿਕ ਸਰੀਰ ਦੇ ਭੋਗ ਸਬੰਧੀ ਇੱਛਾਵਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਗੁਰੂ ਖੁਦ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਪਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਾਰ ਕਰਾਉਣ ਵਿਚ ਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

(14)

ਜੋ ਗੁਰੂ ਅਗਿਆਨ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਧਰਮ ਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਅਸਲੀਅਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸੁਭ, ਅਸੁਭ ਗਤਿ (ਜੂਨਾਂ),

ਪੁੰਨ, ਪਾਪ, ਕਰਨਯੋਗ, ਨਾ-ਕਰਨਯੋਗ ਕੰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, ਕਰਨਯੋਗ ਅਤੇ ਨਾ-ਕਰਨਯੋਗ ਦਾ ਭੇਦ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, ਅਜਿਹੇ ਗੁਰੂ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਸਮੁੰਦਰ ਪਾਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਨੌਕਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂਆਂ ਰੂਪੀ ਨੌਕਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਜੀਵਨ ਰੂਪੀ ਸਾਗਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। (ਅਜਿਹਾ ਜਾਣ ਕੇ ਸੱਚੇ ਨਿਰਗਰੰਥ ਮੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਪੂਜਾ, ਭਗਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਜੀਵਨ ਰੂਪੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ)।

(15)

ਨਰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਖੁੱਡਾਂ ਵਿਚ ਪਏ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਡੁੱਬੇ ਪਾਣੀਆਂ ਲਈ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਹੋਰ ਕੋਈ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੀ ਆਖੀਏ, ਜਿਸ ਜੀਵ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਿਚ ਪਿਤਾ, ਮਾਤਾ, ਭਰਾ, ਪ੍ਰੇਮੀ, ਪਤਨੀ, ਮਿੱਤਰ, ਪੋਤਾ, ਜਿਗਰੀ ਮਿੱਤਰ, ਹਾਥੀ, ਬਹਾਦਰ ਯੋਧੇ, ਰਥ, ਘੋੜੇ, ਸੇਵਕ ਆਦਿ ਅਸਮਰੱਥ ਹਨ, ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਧਰਮ ਨੂੰ ਅਧਰਮ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਕਰਕੇ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਸਮਰੱਥ ਹਨ।

(16)

ਹੇ ਤਰਨਹਾਰ ਜੀਵੋ ! ਗੁਰੂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਬਿਨਾਂ ਕੀਤਾ ਧਿਆਨ, ਵਿਸ਼ੇ ਤਿਆਗ, ਤਪ, ਇੰਦਰੀਆਂ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣਾ, ਵੀਤਰਾਗ ਰਾਹੀਂ ਫੁਰਮਾਏ ਆਗਮਾਂ ਦਾ ਸੰਪੂਰਨ ਅਧਿਐਨ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਭ ਗੁਰੂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਬਿਨਾਂ ਬੇਕਾਰ ਹੈ।

ਇਸ ਬਹੁਤ ਗੂੜ੍ਹੇ ਆਦਰ ਨਾਲ ਇੱਕ ਗੁਰੂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰੋ, ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਚੱਕਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਬਿਨਾਂ ਕੀਤਾ ਸਾਰਾ ਧਰਮ ਨਿਰਾਰਥਕ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੈਨਾਪਤੀ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਫੌਜ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕਰ

ਸਕਦੀ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਬਿਨਾਂ ਕੀਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਧੀ ਵਿਧਾਨ ਫਜ਼ੂਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਜੋ ਕੰਮ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲਾਭ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

(17)

ਜਿਨੇਂਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਵਚਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਜਾਣ ਕੇ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ ਭਰਮ ਵਿਚ ਪਏ ਹਨ। ਉਹ ਦੇਵ-ਕੁਦੇਵ, ਸਤਿਗੁਰੂ-ਕੁਗੁਰੂ, ਧਰਮ-ਅਧਰਮ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ। ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਗੁਣਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਔਗੁਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਖਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਕਰਨਯੋਗ, ਨਾ-ਕਰਨਯੋਗ ਵਿਚ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ, ਉਹ ਕਰਨਯੋਗ ਨੂੰ ਨਾ-ਕਰਨਯੋਗ ਅਤੇ ਨਾ-ਕਰਨਯੋਗ ਨੂੰ ਕਰਨਯੋਗ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਅਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਅਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਅਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

ਜੋ ਹਿੱਤ ਅਤੇ ਅਹਿੱਤ ਵਿਚ ਭੇਦ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਸਮਰਥ ਹਨ, ਉਹ ਗਲਤ (ਮਿੱਥਿਆ) ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

(18)

ਜਿਨ ਬਚਨ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਦਾ ਮਹੱਤਵ :

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਨੇ ਸਰਵੱਗ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਰਾਹੀਂ ਕੇ ਜਿਨ ਵਚਨ ਨੂੰ ਕਦੇ ਕੰਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਦਾ ਮਨੁੱਖੀ ਜਨਮ ਨਿਸ਼ਫਲ ਹੈ। ਜੋ ਦਿਆ ਰਸ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦਵਾਨ ਬੇਕਾਰ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਗੁਣ ਅਤੇ ਅਵਗੁਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਨਰਕ ਰੂਪੀ ਹਨੇਰੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਡਿੱਗਣ ਤੋਂ ਅਜਿਹੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੌਣ ਬਚਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਭਾਵ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਅਜਿਹੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਮੋਕਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਕਠਿਨ ਹੈ।

(19)

ਜੋ ਬੁਰੀ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲੇ ਮਾਨਵ ਜਿਨ (ਜੈਨ) ਧਰਮ ਨੂੰ ਹੋਰ ਦਰਸ਼ਨ (ਮਤਾਂ) ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਮੂਰਖ ਹਨ ਅਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਠੰਡੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਅੱਗ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮਿੱਤਰ ਨੂੰ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕੁੱਲ ਨੂੰ ਸੱਖ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਚਿੰਤਾ ਮਣੀ ਰਤਨ ਨੂੰ ਲੋਹੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਚਾਂਦਨੀ ਨੂੰ ਗਰਮੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਦਿਆ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਯੋਗ ਵਸਤੂ ਸਮਝਦਾ ਹੈ (ਭਾਵ ਜਿਨ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਦੂਸਰੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਗਲਤ ਹੈ)।

(20)

ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਜੋ ਜੈਨ ਧਰਮ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਤੀਰਥੰਕਰ ਬਚਨ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਵਿਸਥਾਰ ਪ੍ਰਸਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਧਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪੜ੍ਹਦੇ-ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਆਖੇ ਗਏ ਧਰਮ ਨੂੰ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਾਪ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬੁਰੇ ਰਾਹ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਗੁਣਵਾਨ ਪ੍ਰਤੀ ਗੁੱਸੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਆਪ ਵਿਰੁੱਧੀ ਉਤਪੰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅਣਗਹਿਲੀ ਭਾਵ ਰੂਪੀ ਰੰਜ ਨਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਖੋਟੀ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦਿਆ ਆਦਿ ਧਰਮ ਨੂੰ ਫੈਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਲਾਲਸਾ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਜੈਨ ਧਰਮ ਅਤੇ ਜੈਨ ਪ੍ਰਵਚਨ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਪੂਰਵਕ ਸੁਣ ਕੇ ਆਚਰਣ ਵਿਚ ਲੈ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਉਪਰ ਵਰਨਣ ਕੀਤੇ ਗੁਣ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਦੋਸ਼ ਨਸ਼ਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੈਨ ਧਰਮ ਗੁਣ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਕੇ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ।

(21)

ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਘ ਦਾ ਮਹੱਤਵ :

ਹੇ ਤਾਰਨਹਾਰ ਜੀਵੋ ! ਇਹ ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਘ (ਸਾਧੂ ਸਾਧਵੀ, ਸ਼੍ਰਾਵਕ ਤੇ ਸ਼੍ਰਾਵਕਾ) ਸੱਮਿਅਕ ਦਰਸ਼ਨ, ਸੱਮਿਅਕ ਗਿਆਨ, ਸੱਮਿਅਕ ਚਾਰਿੱਤਰ, ਖਿਮਾ, ਦਿਆ, ਵਿਨੈ ਆਦਿ ਸਰਵ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਨਿਵਸ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਘ ਪੂਜਣ ਯੋਗ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੂਮੀ ਸਹਾਰੇ ਪਹਾੜ, ਪਹਾੜ ਮੁਹਾਰੇ ਰਤਨਾਂ ਦੀ ਖਾਣ, ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਖ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ ਹੈ, ਸਵਰਗ ਕਮਲਾਂ ਦਾ ਠਿਕਾਣਾ ਚਲਾਉ ਪਾਣੀ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਸਮੁੰਦਰ, ਨਿਰਮਲਤਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਚੰਦਰਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਸਥਾਨ ਚੰਦਰਮਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਰੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਸਥਾਨ ਇਹ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਘ ਹੈ।

(22)

ਹੇ ਤਰਨਹਾਰ ਜੀਵੋ ! ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਘ ਦੀ ਭਾਵ ਸਹਿਤ (ਅੰਦਰਲੇ ਮਨ ਨਾਲ) ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਕੇ, ਮੋਕਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਘ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਕਾਰਨ ਤੀਰਥ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਘ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੀਰਥੰਕਰ (ਤੀਰਥ ਦੇ ਮਾਲਕ) ਵੀ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਘ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸੱਜਣ ਧਾਰਮਿਕ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਲਿਆਣ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਘ ਵਿਚ ਧੀਰਜ, ਖਿਮਾ, ਸ਼ੀਲ, ਵਿਨੈ ਆਦਿ ਮੂਲ ਗੁਣ ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹੇ ਤਰਨਹਾਰ ਜੀਵੋ ! ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਵੇਕ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖੀ ਜਨਮ ਸਾਰਥਕ ਕਰੋ।

(23)

ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਕਲਿਆਣ ਦੀ ਰੁੱਚੀ ਰੱਖ ਕੇ ਉੱਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸ਼੍ਰੀਸੰਘ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਲਕਸ਼ਮੀ ਖੁਦ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਯਸ਼ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਅਜਿਹਾ ਮਨੁੱਖ ਸਭ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਉਸ ਪਾਸ ਜਾਨਣ (ਗਿਆਨ) ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬੁੱਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਸ ਭਗਤ ਨੂੰ ਸਵਰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਰ ਵਾਰ ਹੁੰਦੀ। ਮੁਕਤੀ ਉਸ ਪੁਰਸ਼ ਵੱਲ ਨਜ਼ਰ ਪਾ ਕੇ ਵੇਖਦੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਘ ਦੀ ਕੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ ? ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਦੇ ਖੰਡਣ ਦਾ ਸਥਾਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣ ਕੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਘ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

(24)

ਚਤੁਰ ਵਿਧੀ ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਘ (ਸਾਧੂ, ਸਾਧਵੀ, ਉਪਾਸਕ, ਉਪਾਸਿਕਾ), ਚਰਨ ਕਮਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਮਨ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰੋ। ਇਹ ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਘ ਸਾਡੇ ਘਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਚਰਨ ਰੱਖ ਕੇ ਸਾਡੇ ਘਰ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰੇ। ਜਿਸ ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਘ ਦੀ ਭਗਤੀ ਨਾਲ ਅਰਿਹੰਤ ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਤਿੰਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਸਰੇਸ਼ਟ ਪਦ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪਦ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਅੰਤਿਮ ਪਦ ਹੈ। ਅਰਿਹੰਤ ਪਦ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਤਾਂ ਛੇ ਖੰਡ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੇ ਚੱਕਰਵਰਤੀ ਦਾ ਪਦ ਹੈ, ਨਾ ਸਵਰਗ ਦੇ ਇੰਦਰ ਦਾ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸਾਨ ਖੇਤ ਜੋਤ ਕੇ ਪਾਣੀ ਲਗਾ ਕੇ (ਰੋਣੀ ਕਰਕੇ) ਬੀਜ ਬੀਜਦਾ ਹੈ, ਬੀਜ ਤੋਂ ਪੌਦੇ ਉੱਗਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਅਨਾਜ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਨਾਜ ਪੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਸਲ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸਾਨ ਅਨਾਜ ਅਤੇ ਤੂੜੀ ਨੂੰ ਅਲੱਗ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਨਾਜ ਦੇ ਨਾਲ ਪਲਾਲ (ਪਰਾਲੀ) ਆਪਣੇ ਆਪ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਘ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਤੀਰਥੰਕਰ ਤੇ ਅਰਿਹੰਤ ਪਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਚੱਕਰਵਰਤੀ ਅਤੇ ਇੰਦਰ ਪਦ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ ? ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਘ ਦੇ ਗੁਣਗਾਣ ਵਿਚ ਦੇਵ ਗੁਰੂ ਬ੍ਰਹਮਪਤਿ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਨ, ਇਹ ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਘ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ ? ਇਹ ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਘ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਖ਼ਾਤਮਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਜਾਣ ਕੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਘ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

(25)

ਅਹਿੰਸਾ ਦਾ ਮਹੱਤਵ :

ਦੂਸਰੇ ਸੰਪੂਰਨ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਜੀਵਾਂ ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਹਿਮ (ਦਿਆ) ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪੁੰਨ ਦੇ ਖੇਲ ਖੇਲਣ ਦਾ ਇਹੋ ਠਿਕਾਣਾ ਹੈ। ਪਾਪ ਰੂਪੀ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹਵਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਪਾਰ ਹੋਣ ਵਿਚ ਕਿਸਤੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਦੁੱਖ ਰੂਪੀ ਅੱਗ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਠੰਡੇ ਬੱਦਲਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਲਕਸ਼ਮੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਵਿਚ ਦਾਸੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਦਿਆ) ਹੈ। ਇਹੋ ਰਹਿਮ ਸਵਰਗ ਰੂਪੀ ਮਹਿਲ ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਲਈ ਪੌੜੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਇਹੋ ਰਹਿਮ ਦੁਰਗਤਿ ਵਿਚ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵਾਂ ਲਈ ਤੋਪ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਜੀਵਾਂ ਤੇ ਨਿਸ਼ਚੈ ਹੀ ਰਹਿਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਰਹਿਮ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਸਮੁੱਚੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੁਕਤੀ ਰੂਪੀ ਸਹੇਲੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੁਰਗਤਿ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਕੀਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਤੇ ਦਿਆ ਕਰੋ। ਦਿਆ ਧਰਮ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਆਪਣੇ ਤੇ ਪਰਾਏ ਜੀਵਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਆ ਰੱਖੋ। ਦਿਆ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਜੀਵ ਸੁੱਖ ਅਤੇ ਸੰਪਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

(26)

ਹੇ ਜੀਵੋ ! ਲਗਾਤਾਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਮਾਤਰ 'ਤੇ ਦਿਆ (ਰਹਿਮ) ਕਰੋ। ਹਿੰਸਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤਾਂ ਪਾਪ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਪੱਥਰ ਪਾਣੀ ਤੇ ਤੈਰਨ ਲੱਗ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕੋਈ ਅਚੰਭਾ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਸੂਰਜ ਪੂਰਬ ਦਿਸ਼ਾ ਛੱਡ ਕੇ ਪੱਛਮ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਨਿਕਲ ਪਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਅਚੰਭਾ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਜ਼ਮੀਨ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਹਿੱਲ ਕੇ ਪਾਤਾਲ ਵਿਚ ਚਲੀ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਉਪਰ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਹਿੰਸਾ ਰਾਹੀਂ ਪੁੰਨ ਉਤਪੰਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਸਭ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਆ ਭਾਵ ਰੱਖੋ।
ਦਿਆ ਸੁਚੱਜੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਹੈ।

(27)

ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਹਿੰਸਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਅਹਿੰਸਾ ਪੂਰਵਕ ਧਰਮ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਹੈ। ਉਸ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਸੂਰਜ ਦੇ ਛਪਣ ਵੇਲੇ ਸਵੇਰ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰੇ। ਕੋਈ ਮੂਰਖ ਹਿੰਸਾ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਧਰਮ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਬਲਦੀ ਅੱਗ ਤੋਂ ਕਮਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਣੀ ਸੱਪ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸੱਪ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਜ਼ਹਿਰ ਹੀ ਉਗਲੇਗਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬੇਰਹਿਮੀ ਤੋਂ ਤਾਂ ਅਧਰਮ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ, ਦਿਆ (ਰਹਿਮ) ਨਹੀਂ। ਮਨੁੱਖ ਮੌਹ ਕਾਰਨ ਠੱਗਿਆ ਮਨੁੱਖ ਬਦ ਹਜ਼ਮੀ ਦਾ ਰੋਗੀ ਹੋ ਕੇ ਅਰੋਗ ਹੋਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਕੋਈ ਅਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਕੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਝਗੜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਦੋਸਤੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਝਗੜਾ ਦੋਸਤੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੋਈ ਮੂਰਖ ਮਨੁੱਖ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਆਸ ਲੈ ਕੇ ਤਾਲਪੁਟ ਜ਼ਹਿਰ ਖਾ ਲਵੇ, ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਮਨੁੱਖ ਕਿਵੇਂ ਬਚੇਗਾ ? ਤਾਲਪੁਟ ਦੇ ਖਾਣ ਨਾਲ ਉਸ ਜੀਵ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਿੰਸਾ ਤੋਂ ਅਧਰਮ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਧਰਮ ਨਹੀਂ। (ਤਾਲਪੁਟ ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਵਰਨਣ ਪੁਰਾਤਨ ਆਗਮ ਨਿਰਯਵਾਲਿਕਾ ਸੂਤਰ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਜ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਜਾਂ ਸੂਰਮੇ ਆਪਣੀ ਅੰਗੂਠੀ ਵਿਚ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ (ਤਾਲੂ) ਲੱਗਣ ਸਾਰ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਇਸ ਨੂੰ ਤਾਲਪੁਟ ਜ਼ਹਿਰ ਆਖਦੇ ਹਨ।)

(28)

ਜਿਸ ਦੀ ਆਤਮਾ ਅੰਦਰ ਦਿਆ, ਧਰਮ ਨਾਲ ਗਿੱਲੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਲੰਬੀ ਉਮਰ ਭੋਗਣ ਵਾਲਾ ਜਨਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ। ਸਰੀਰ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਕਾਇਆ, ਨਿਰੋਗਤਾ ਅੰਗਹੀਣਤਾ ਰਹਿਤ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦਿਆ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਉਚ ਗੋਤ, ਚੰਗਾ ਨਾਮ, ਚੰਗਾ ਕੁਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦਿਆਵਾਨ ਦੇ ਘਰ ਲੱਛਮੀ ਆਪ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਮਨੁੱਖ ਛੇ ਖੰਡ ਦਾ ਮਾਲਿਕ (ਚੱਕਰਵਰਤੀ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਜਿਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ 32000 ਮੁਕਟਬੰਧ ਰਾਜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ)। ਅਜਿਹਾ ਮਨੁੱਖ ਤਿੰਨ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਉਹ ਸੁੱਖ ਪੂਰਵਕ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਕਲਿਆਣ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਖਾਲੀ ਦਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਡੁਬੋਣ ਵਾਲੀ ਹਿੰਸਾ। ਅਜਿਹਾ ਸਮਝ ਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਵੇਕ ਲਿਆ ਕੇ, ਦਿਆ ਪੂਰਨ ਧਰਮ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰੋ। ਦਿਆ ਤੋਂ ਪੁੰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੁੰਨ ਤੋਂ ਮਨ-ਭਾਉਂਦੀ ਵਸਤੂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦਿਆ ਹੀ ਮੰਗਲਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਹੈ। ਅਮੰਗਲਾਂ ਦਾ ਛੇਤੀ ਖਾਤਮਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

(29)

ਸੱਚ ਦਾ ਮਹੱਤਵ :

ਹੇ ਤਰਨਹਾਰ ਜੀਵੋ ! ਜੋ ਸੱਚੇ ਪਿਆਰੇ ਵਚਨ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜਗਤ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਲੋਕ ਉਸ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਜੀਵ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕਸ਼ਟਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੱਚੇ ਤੇ ਮਿੱਠੇ ਬੋਲਾਂ ਵਾਲੇ ਦਾ ਗੁਣਗਾਣ ਤਾਂ ਦੇਵਤੇ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੁਕਤੀ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵਾਂ ਲਈ ਸੱਚ ਕਲੇਵਾ (ਸਹਾਰਾ) ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਸ਼ੇਰ, ਚੀਤੇ, ਆਦਿ ਹਿੰਸਕ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਸਤੰਬਨ (ਰੋਕ) ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅੱਗ ਨੂੰ ਬੁਝਾਉਣ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਸੁੱਖ ਸੰਪਤੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਚੰਗੀ ਕਿਸਮਤ ਅਤੇ ਰਤਨ ਤਰੇ

(ਸੱਮਿਅਕ ਗਿਆਨ, ਸੱਮਿਅਕ, ਦਰਸ਼ਨ, ਸੱਮਿਅਕ ਚਾਰਿੱਤਰ) ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੱਚ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਕੀਰਤੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਫੈਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤਿੰਨ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਫੈਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸੱਚੇ ਵਚਨ ਹੀ ਪਵਿੱਤਰ ਤੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹਨ।

ਇਸ ਲਈ ਹੇ ਤਰਨਹਾਰ ਜੀਵੇ ! ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਇੱਕ ਮਾਤਰ ਸਥਾਨ ਸੱਚਾਈ ਹੈ। ਜੇ ਝੂਠ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਵਚਨ ਦੀ ਕੋਈ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸਗੋਂ ਲੋਕ ਆਖਦੇ ਹਨ ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਬਕਵਾਸ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਕੀ ਭਰੋਸਾ ? ਅਜਿਹਾ ਜਾਣ ਕੇ ਸੱਚ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰੋ।

(30)

ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਮਨੁੱਖ ਮੁਸ਼ਕਿਲ (ਬਿਪਤੀ) ਸਮੇਂ ਵੀ ਕਦੇ ਝੂਠੇ ਵਚਨ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਕੰਮ, ਕੀਰਤੀ, ਉਪਕਾਰ, ਇਸੇ ਅਵਗੁਣ ਕਾਰਨ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਅੱਗ ਲੱਗ ਜਾਣ ਤੇ ਹਰਿਆ ਭਰਿਆ ਖੇਤ ਵੀ ਜਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਝੂਠ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ ਯੱਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗੁਣ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਝੂਠ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਖਾਨ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਧਰਤੀ ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਦਰਖ਼ਤਾਂ ਦੇ ਵਾਧੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪਾਣੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਕਾਰਨ ਝੂਠ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਸੱਮਿਅਕਤਵ, ਸੰਜਮ, ਤਪ, ਚਾਰਿੱਤਰ (ਸਾਧੂ ਤੇ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਧਰਮ) ਦੀ ਕਥਾ ਬੇਅਰਥ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਦੀ ਜਿੱਥੇ ਤੇਜ਼ ਧੁੱਪ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਦਰਖ਼ਤਾਂ ਦੀ ਠੰਡਕ ਕਿੱਥੇ ਮਿਲੇਗੀ ? ਇਸ ਲਈ ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਦਾ ਤਿਆਗ ਠੀਕ ਰਾਹ ਹੈ।

(31)

ਵਿਦਵਾਨ (ਸਮਝਦਾਰ) ਝੂਠ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਝੂਠ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਮੂਲ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਪਾਪੀ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਘਰ ਹੈ।

ਇਸੇ ਝੂਠ ਕਾਰਨ ਲੱਛਮੀ, ਧਨ, ਸੰਪਤੀ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਝੂਠ ਦੂਸਰੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਠੱਗਣ ਵਿਚ ਬਹਾਦਰ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਖਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹੋ ਜੀਵੋ ! ਕਦੇ ਵੀ ਝੂਠ ਨਾ ਬੋਲੋ।

(32)

ਜੇ ਤਰਨਹਾਰ ਜੀਵ ਸੱਚ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਲਈ ਅੱਗ ਵੀ ਪਾਲੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਠੰਡੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਮੁੰਦਰ ਜ਼ਮੀਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵੈਰੀ ਮਿੱਤਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਤਾਂ ਸਵਰਗ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਵੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਲਈ ਭਿਆਨਕ ਜੰਗਲ ਨਗਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰਬਤ ਸੁੰਦਰ ਘਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੱਪ ਵੀ ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਹਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਿਸ਼ਾਲ ਨਰਕ ਵੀ ਚੂਹੇ ਦੀ ਖੁੱਡ ਵਾਂਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਿਗੜਿਆ ਹਾਥੀ ਗਿੱਦੜ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਦੇ ਨਾਲ ਖਤਰਨਾਕ ਕੌੜਾ ਜ਼ਹਿਰ ਮਿੱਠਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੰਕਟ ਵੀ ਸੁਭਾਵ ਤੋਂ ਹੀ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ (ਫਲ) ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(33)

ਚੋਰੀ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫਲ :

ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਬਿਨਾਂ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਘੱਟ ਮੁੱਲ ਦੀ ਜਾਂ ਬਹੁਮੁੱਲ ਵਸਤੂ ਚੋਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ , ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਰੂਪੀ ਲੱਛਮੀ ਮਿਲਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਚੱਕਰਵਰਤੀ ਜਾਂ ਅਰਧ ਚੱਕਰਵਰਤੀ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਸਵਾਮੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਬਿਨਾਂ ਦੱਸੇ ਹੀ ਆਪ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਫੈਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੀ ਕੀਰਤੀ ਖੁਦ ਹੀ ਸਵਰਗ ਤੱਕ ਫੈਲੀ ਹੈ। ਉਸ ਲਈ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਦੁੱਖ, ਚੰਗਾ ਨਾ ਮਿਲਣਾ, ਮੰਦਾ ਮਿਲਣਾ ਆਦਿ ਦੁੱਖ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਉਹ ਦੇਵਤਾ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ

ਪਸ਼ੂ ਜਾਂ ਨਰਕ ਜੂਨ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਉਸ ਤੇ ਕੋਈ ਵਿਪਤਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

(34)

ਜੇ ਪੁੰਨ ਵਾਲਾ ਜੀਵ ਹੈ, ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਦਿੱਤੀ ਵਸਤੂ ਰੱਖ ਕੇ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਘੱਟ ਜਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੀਮਤ ਵਾਲੀ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਮਾਲਿਕ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੋ ਗ੍ਰਹਿਣ ਨਾ ਖੁਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਪੁਰਸ਼ ਕੋਲ ਕਲਿਆਣ ਦੀ ਮਾਲਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਮਲ ਨੇੜੇ ਬੱਤਖ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦੁੱਖ ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੂਰਜ ਦੇ ਨਿਕਲਣ ਤੇ ਰਾਤ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਭੱਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਿਸ ਗਿਆਨੀ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਚੋਰੀ ਦਾ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਕਰਾਉਣਾ, ਹਿਮਾਇਤ ਕਰਨਾ ਦਾ ਤਿਆਗ, ਮਨ, ਵਚਨ ਤੇ ਕਾਇਆ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਵਰਗ ਦੇ ਸੁੱਖ ਲਗਾਤਾਰ ਮਿਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਪੁਰਸ਼ ਛੇਤੀ ਹੀ ਮੁਕਤੀ ਰੂਪੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਪਤੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿੱਦਿਆ ਵਿਨੈਵਾਨ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹੇ ਤਰਨਹਾਰ ਜੀਵੋ ! ਆਪਣੇ ਵਿਵੇਕ ਨੂੰ ਜਗਾਓ, ਕਿਉਂਕਿ ਚੋਰੀ ਵਰਤ ਦੇ ਤਿਆਗ ਦਾ ਬਿਨਾਂ ਦੋਸ਼ ਕੀਤੇ ਪਾਲਣ ਨਾਲ ਪੁੰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

(35)

ਜੇ ਤਰਨਹਾਰ ਆਤਮਾ ਪਰਾਈ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੋਹਦਾ, ਨਾ ਅਜਿਹੀ ਇੱਛਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਬਿਨਾਂ ਦਿੱਤੀ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਸ ਜੀਵ ਦਾ ਯੋਸ਼ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਚੋਰੀ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਾਧਨ

ਹੈ। ਜਦ ਚੋਰ ਫੜ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਠੀ, ਚਾਬੁਕ, ਬੈਂਤ ਨਾਲ ਮਾਰ ਖਾਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਬਧ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਰੱਸੀ, ਬੇੜੀ, ਸੰਗਲ, ਹਥਕੜੀ ਨਾਲ ਹੱਥ, ਪੈਰ, ਕਮਰ ਨੂੰ ਦਰਖਤ ਜਾਂ ਖੰਭੇ ਨਾਲ ਬੰਨਣਾ ਹੀ ਬੰਧਨ ਹੈ। ਨਰਕ ਗਤੀ ਪਸ਼ੂ ਗਤੀ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਗਤੀਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਚੋਰੀ ਹੈ। ਚੋਰੀ ਦਰਿੱਦਰਤਾ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੇ ਸ਼ੁਭ ਭਾਵ (ਮੋਕਸ਼ ਆਦਿ) ਅਤੇ ਸ਼ੁਭ ਗਤੀ (ਦੇਵ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ) ਤੇ ਉਮਰ ਉਤਪੰਨ ਹੋਣ ਵਿਚ ਚੋਰੀ ਕਰਮ ਰੁਕਾਵਟ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਚੋਰੀ ਹੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਅਜਾਈਂ ਮੌਤ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਸਮਝਦਾਰ ਮਨੁੱਖ ਬਿਨਾਂ ਦਿੱਤੀ ਵਸਤੂ ਗ੍ਰਹਿਣ ਨਾ ਕਰੇ।

(36)

ਨਿਸ਼ਚੈ ਹੀ ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਦਾ ਭਲਾ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਚੋਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਮਨ ਦੁੱਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਾਪਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਦਾ ਬਾਗ ਚੋਰੀ ਹੈ। ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਧਨ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਜਾਗਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਬੱਦਲ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਛਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਮੰਡਪ ਤੇ ਵੈਲਾਂ ਚਾਰੋਂ ਤਰਫੋਂ ਮੰਡਪ ਨੂੰ ਢਕ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਚੋਰ ਹਿੰਸਾ ਆਦਿ ਪਾਪ ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਢਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੋਰੀ ਭੈੜੀ ਗਤੀ ਦੀ ਰਾਹ ਹੈ। ਚੰਗੀ ਤਿੰਨੀ ਨੂੰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਲੱਗੇ ਪੱਥਰ ਤੇ ਤਖ਼ਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਅੱਗ ਵਰਸਾਉਣ ਵਾਲੀ ਤੋਪ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਸਵਰਗ ਤੇ ਮੋਕਸ਼ ਆਦਿ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰਾਹ ਦੀ ਰੁਕਾਵਟ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਜਾਣ ਕੇ ਚੋਰੀ ਆਦਿ ਵਿਅਸਨ (ਭੈੜੀ ਆਦਤ) ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(37)

ਪਰਾਈ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਤਿਆਗ ਦਾ ਫਲ :

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਇਸਤਰੀ ਸਬੰਧੀ ਵਿਸ਼ੇ ਵਾਸਨਾ ਛੱਦੇ ਹਨ ਨਾ ਹੀ ਪਰਾਈ ਔਰਤ ਪ੍ਰਤਿ ਵਾਸਨਾ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਹਾਸਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਲਈ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਢੋਲ ਵੱਜਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਰਾਈ ਔਰਤ ਦੇ ਨਾਲ ਭੋਗ ਕਰਨ ਤੇ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਕੁਲ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਤੇ ਸਿਹਾਹੀ ਫਿਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮਚਰਜ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਦੇਸ਼ (ਥੋੜ੍ਹਾ) ਸੰਜਮ ਅਤੇ ਸ਼ਕਲ (ਪੂਰਾ ਸੰਜਮ) ਨੂੰ ਜੀਵ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹਥੇਲੀ ਤੇ ਰੱਖੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਜੀਵ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਬਗੀਚੇ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੇ ਕੁਸ਼ੀਲ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕੀਤਾ ਉਸ ਨੇ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਮੁਕਤੀ ਨਗਰ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਅਬ੍ਰਹਮ ਤਖ਼ਤੇ ਲਾ ਕੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੀਲ ਰਹਿਤ ਜੀਵ ਮੋਕਸ਼ ਨਗਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ। ਆਚਾਰਿਆ ਆਖਦੇ ਹਨ : ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ੀਲ ਰੂਪੀ ਚਿੰਤਾਮਣੀ ਰਤਨ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਾਲ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਯੱਸ਼, ਸੰਜਮ, ਚਾਰਿੱਤਰ ਆਦਿ ਗੁਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਸ਼ੀਲ ਦਾ ਪਾਲਣ ਮਨ, ਵਚਨ ਤੇ ਸਰੀਰ ਰਾਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਕਰਾਉਣਾ ਅਤੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

(38)

ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਬ੍ਰਹਮਚਰਜ ਨੂੰ ਘਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਤੋਂ ਸ਼ੇਰ, ਬਘਿਆੜ, ਹਾਥੀ, ਸੱਪ, ਪਾਣੀ ਤੇ ਅੱਗ ਦਾ ਡਰ ਆਦਿ ਦੇ ਕਸ਼ਟਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਦੇਵਲੋਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਕਾ

ਹੈ। ਯੱਸ਼ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਕੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਸਵਰਗ ਜਾਂ ਮੋਕਸ਼ ਦੇ ਸੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(39)

ਜੇ ਤਰਨਹਾਰ ਆਤਮਾ ਪਵਿੱਤਰਸ਼ੀਲ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਉਪਰ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸ਼ੀਲ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਖ਼ਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਾਪ ਰੂਪੀ ਚਿੱਕੜ ਨੂੰ ਇਹ ਸ਼ੀਲ ਧੋ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪੁੰਨ ਰੂਪੀ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਜੀਵ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਵਤਾ ਵੀ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਜੀਵ ਪਹਾੜ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਖ਼ਾਤਮਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਜੀਵ ਸਵਰਗ ਤੇ ਮੁਕਤੀ ਖੇਲ ਖੇਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਸ਼ੀਲਵਾਨ ਜੀਵ ਲਈ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਰਾਹ ਸਰਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਯੇ ਲਈ ਸ਼ੀਲ ਦਾ ਭਾਵ ਸਹਿਤ ਪਾਲਣ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਾਰਥਕ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ।

(40)

ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ੀਲ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅੱਗ ਵੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਠੰਢੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੱਪ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸ਼ੇਰ ਹਿਰਨ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਟਕਿਆ ਹਾਥੀ ਘੋੜੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜ਼ਹਿਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਿਘਨ ਤਿਉਹਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਵੈਰੀ ਮਿੱਤਰ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਸਮੁੰਦਰ ਛੋਟੇ ਤਲਾਅ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਖੇਡਣ ਵਾਲੇ ਤਲਾਅ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਿਆਨਕ ਜੰਗਲ ਵੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸ਼ੀਲ ਰਾਹੀਂ ਸੰਭਵ ਹੈ।

(41)

ਅਪਰਿਗ੍ਰਹਿ ਦਾ ਫਲ :

ਖੇਤ, ਮਕਾਨ, ਸੋਨਾ, ਚਾਂਦੀ, ਦਾਸੀ, ਕੁੱਪ, ਬਰਤਨ, ਦੋ ਪੈਰਾਂ ਵਾਲੇ ਜੀਵ, ਚਾਰ ਪੈਰਾਂ ਵਾਲੇ ਜੀਵ, ਨੌ ਨਿੱਧੀਆਂ, ਪਰਿਗ੍ਰਹਿ ਰੂਪੀ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਗਿਆਨੀ ਮਾਨਵ ਦੀ ਪਰਿਗ੍ਰਹਿ ਦੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਦੀ ਦਾ ਪਾਣੀ ਜਦ ਵਧਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਅਸਰ ਨਾਲ ਕਿਨਾਰੇ ਨੂੰ ਕੱਟ ਕੇ ਉਬੜ-ਖਾਬੜ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਰੀਬ ਦੇ ਦਰਖਤਾਂ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹ ਤੋਂ ਉਖਾੜ ਕੇ ਨਦੀ ਵਹਾ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਪਰਿਗ੍ਰਹਿ ਵਧਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨਦੀ ਦੇ ਵਹਾਅ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕਸ਼ਟਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪਰਿਗ੍ਰਹਿ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰਿਗ੍ਰਹਿ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਭੁੱਖ, ਪਿਆਸ ਤੇ ਡਰ ਦੇ ਕਸ਼ਟਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਦੀ ਦਾ ਵਹਾ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਦਰਖਤਾਂ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹੋਂ ਪੁਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹ ਪਰਿਗ੍ਰਹਿ ਧਰਮ ਰੂਪੀ ਦਰਖਤ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹ ਤੋਂ ਉਖਾੜ ਸੁੱਟਦਾ ਹੈ। ਪਰਿਗ੍ਰਹਿ ਨੂੰ ਧਰਮ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ। ਉਹ (ਪਰਿਗ੍ਰਹਿ) ਧਰਮ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਿਗ੍ਰਹਿ ਵਿਚ ਰੁੱਝਾ ਮਨੁੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਨਦੀ ਦਾ ਵਹਾਅ ਚੱਲਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਰਿਗ੍ਰਹਿ ਕਾਰਨ ਸੱਮਿਅਕ ਗਿਆਨ, ਸੱਮਿਅਕ ਦਰਸ਼ਨ, ਸੱਮਿਅਕ ਚਾਰਿੱਤਰ ਮੂਲ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਵਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨਿਆਂ, ਦਿਆ, ਖਿਮਾ ਆਦਿ ਕਮਲ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਵਹਿੰਦਾ ਪਾਣੀ ਕਮਲ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹੋਂ ਪੁੱਟ ਸੁੱਟਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਰਿਗ੍ਰਹਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੀੜਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੁਭ ਧਰਮ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਮਨ ਰੂਪੀ ਹੰਸ ਦੇ ਪਰਦੇਸ ਜਾਣ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਪਰਿਗ੍ਰਹਿ ਕਾਰਨ ਜੜ੍ਹ ਬੁੱਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਬੁੱਧੀ ਵਿਚ ਕਰੋਧ, ਮਾਨ, ਮਾਇਆ ਲੋਭ ਆਦਿ ਕਸ਼ਾਇ ਵਧਦੇ ਫੁੱਲਦੇ ਹਨ। ਲੋਕ ਲਵਨ (ਜਨਮ ਮਰਨ) ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜਿਸ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਸੰਪਤੀ ਹੋਣ ਤੇ ਵੀ ਪੈਸ ਪ੍ਰਤੀ ਮੂਰਛਾ (ਲਗਾਓ) ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਜੀਵਨ ਵਿੰਧਿਆਚਲ ਵਿਚ ਹਾਥੀ ਦੇ ਸ਼ੋਰ ਮਚਾਉਣ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਜੋ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਦਰਖਤ ਦੀ ਸ਼ਾਖ ਤੋੜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਧਨਵਾਨ ਵਸਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਮੋਹ ਕਾਰਨ ਬਾਲ ਹਾਥੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਜੋ ਵਿਘਨ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਹੀ ਕਲਹ (ਝਗੜਾ) ਹੈ। ਗਿੱਧ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋਧ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਪਰਿਗ੍ਰਹਿ ਹੈ। ਦੁੱਖ ਰੂਪੀ ਸੱਪ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਇਹ ਧਨ ਹੀ ਹੈ। ਦਵੇਸ਼ ਰੂਪੀ ਚੋਰਾਂ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦ ਘੁੰਮਣ ਲਈ ਪਰਿਗ੍ਰਹਿ ਰੂਪੀ ਰਾਤ ਹੈ। ਇਹ ਪਰਿਗ੍ਰਹਿ ਪੁੰਨ ਰੂਪੀ ਰਾਹ ਨੂੰ ਜਾਲਣ ਵਿਚ ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦਿਆ, ਖਿਮਾ, ਕੋਮਲਤਾ ਆਦਿ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਬੱਦਲਾਂ ਨੂੰ ਹਵਾ ਖਤਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਨਿਆਂ ਹੀ ਕਮਲ ਵਨ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਿਚ ਪਰਿਗ੍ਰਹਿ ਪਾਲਾ (ਠੰਡ) ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਾਲਾ ਕਮਲਾਂ ਦਾ ਖ਼ਾਤਮਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਧਨ ਦਾ ਇੱਛੁਕ ਮਨੁੱਖ ਠੱਗੀ, ਬੇਇਮਾਨੀ ਨਾਲ ਧਨ ਦਾ ਇਕੱਠ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ।

(43)

ਇਹ ਪਰਿਗ੍ਰਹਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੂਰਛਾ (ਲਗਾਉ) ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਵਿਵੇਕ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵੈਰਾਗ ਭਾਵ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਿਚ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰਿਗ੍ਰਹਿ ਅਸੰਤੋਸ਼ ਦਾ ਮਿੱਤਰ ਹੈ। ਮੋਹਨੀਆ ਕਰਮ ਦੀ ਮਿੱਥਿਆਤਵ (ਗਲਤ ਵਿਸ਼ਵਾਸ) ਦਰਸ਼ਨ ਮੋਹਨੀਆ ਤੇ ਚਾਰਿੱਤਰ ਮੋਹਨੀਆ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ। ਅਸੁੱਭ ਪਾਪ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਖਾਨ ਹੈ। ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਇਹ ਪਰਿਗ੍ਰਹਿ ਆਰਤ ਤੇ ਰੋਦਰ ਧਿਆਨ ਦੇ ਖੇਡਣ ਦਾ ਬਾਗ ਹੈ। ਵਿਆਕੁਲਤਾ (ਪੀੜਾਂ) ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ। ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਮੰਤਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਖਾਸ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਖੇਡਣ ਦਾ ਮੈਦਾਨ ਹੈ।

ਅਜਿਹਾ ਜਾਣ ਕੇ ਪਰਿਗ੍ਰਹਿ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਸੁੱਖ ਸੰਤੋਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

(44)

ਜਿਵੇਂ ਅੱਗ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬਾਲਣ ਨੂੰ ਜਲਾ ਕੇ ਵੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨਦੀਆਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਪੀ ਕੇ ਵੀ ਪਿਆਸ ਨਹੀਂ ਬੁਝਦੀ, ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਨੁੱਖ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਧਨ ਪਾ ਕੇ ਵੀ ਸੰਤੋਖ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਮੋਹ ਰੂਪੀ ਬੱਦਲਾਂ ਨਾਲ ਢਕੇ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਜੇ ਜੀਵ ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਦੂਸਰਾ ਜਨਮ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਮੈਂ ਬੇਅਰਥ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਧਨ ਨੂੰ ਕਿ ਕਰਾਂਗਾ, ਅਜਿਹਾ ਜਾਣ ਕੇ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪਰਿਗ੍ਰਹਿ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣਾ ਹੀ ਠੀਕ ਹੈ।

(45)

ਕਰੋਧ ਤਿਆਗਣ ਦਾ ਫਲ :

ਜੇ ਤਰਨਹਾਰੀ ਜੀਵ ਆਪਦੀ ਰਾਜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਬਰਕਾਰ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਯੋਗ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਰੋਧ ਕਸ਼ਾਇ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹੇ ਪੁੱਟ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦੇਣ। ਕਰੋਧ ਕਸ਼ਾਇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਕਾਰ ਉਤਪੰਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿੱਤਰ ਹੈ। ਭਿਆਨਕ ਦੁੱਖ ਉਤਪੰਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸੱਪ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਜਲਾਉਣ ਵਿਚ ਅੱਗ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੋਟਾ ਭਰਾ ਹੈ, ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਚੇਤੰਨ ਗਿਆਨ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਨਾਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਦਰਖਤ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਸੱਚੇ ਧਰਮ ਦਾ ਖ਼ਾਤਮਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰੋ।

(46)

ਚਾਰਿੱਤਰ ਤੇ ਤਪ ਰੂਪੀ ਦਰਖਤ ਦਾ ਮੋਕਸ਼ ਦਾ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਜੇ ਪੁੰਨ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਕਲਿਆਣ ਦੀ ਪਾਉੜੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ, ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਕਿਆਰੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਭਾਵ ਉਪਸ਼ਮ ਰੂਪੀ ਪਾਣੀ

ਨਾਲ ਜਿਸ ਦੀ ਸਿੰਚਾਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਤਪ ਤੇ ਚਾਰਿੱਤਰ ਰੂਪੀ ਦਰਖਤ ਨੂੰ ਕਰੋਧ ਰੂਪੀ ਅੱਗ ਦੀ ਨੇੜਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਕਰੋਧ ਨੂੰ ਭਸਮ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰੋਧ ਦੀ ਅੱਗ ਦੀ ਰਾਖ ਬਣਨ ਦਾ ਫਲ ਤਪ ਤੇ ਚਾਰਿੱਤਰ ਰੂਪੀ ਦਰਖਤ ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਅਤੇ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਪ ਤੇ ਚਾਰਿੱਤਰ ਰੂਪੀ ਦਰਖਤ ਨੂੰ ਕਰੋਧ ਦਾ ਸਾਥ ਮਿਲਣ ਤੇ ਚਾਰਿੱਤਰ ਰੂਪੀ ਦਰਖਤ ਜਲ ਕੇ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੋਕਸ਼ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕਰੋਧ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(47)

ਇਹ ਕਰੋਧ ਹਮੇਸ਼ਾ ਛੱਡਣ ਯੋਗ ਹੈ। ਕਰੋਧ ਅਨੇਕਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਦੁੱਖ ਸੰਤਾਪ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਦੇ ਵਿਨੈ ਰੂਪੀ ਗੁਣ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਉਸ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਰੋਧ ਕਸ਼ਾਇ (ਕਰੋਧ, ਮਾਨ, ਮਾਇਆ, ਲੋਭ) ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਮਿੱਤਰਤਾ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਝੂਠੇ ਵਚਨਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਲੜਾਈ ਝਗੜੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਯੱਸ਼ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਖੋਟੀ ਬੁੱਧੀ ਤੇ ਵਿਗੜੀ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਜਨਮ ਦਾਤਾ ਹੈ। ਬੁਰੀ ਜੂਨ (ਨਰਕ, ਪਸ਼ੂ) ਆਦਿ ਦਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕਰੋਧ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਰੋਧ ਆਪਣੀ ਤੇ ਪਰਾਈ ਦੋਹਾਂ ਆਤਮਾਂ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ।

(48)

ਇਹ ਕਰੋਧ ਕਸ਼ਾਇ ਧਰਮ ਰੂਪੀ ਦਰਖਤ (ਸੱਮਿਅਕ ਗਿਆਨ, ਸੱਮਿਅਕ ਦਰਸ਼ਨ, ਸੱਮਿਅਕ ਚਾਰਿੱਤਰ) ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਨਿਆਂ ਰੂਪੀ ਵੇਲ ਨੂੰ ਉਖਾੜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੰਗਲ ਦਾ ਹਾਥੀ ਵੇਲ ਨੂੰ ਉਖਾੜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਕਰੋਧ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਯਸ਼ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਹੂ ਚੰਦਰਮਾ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਤਮਾ ਦੇ ਸੁਭਾਵਿਕ ਗੁਣਾਂ (ਗਿਆਨ) ਦਾ ਕਰੋਧ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਕਾਸ਼ ਤੇ ਜਦ ਕਾਲੇ ਬੱਦਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਤਦ ਹਵਾ ਦੇ ਚੱਲਣ ਨਾਲ ਬੱਦਲ ਉੱਥੇ ਹੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਰੋਧ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਗਰਮੀ ਪਿਆਸ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੇ ਇੱਛਾ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋਧ ਦੀ ਅੱਗ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਕੀਤਾ ਦਿਆ ਆਦਿ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੇ ਧਰਮ ਦਾ ਖ਼ਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਜਾਣ ਕੇ ਕਰੋਧ ਦਾ ਤਿਆਗ ਹੀ ਉਚਿਤ ਧਰਮ ਹੈ।

(49)

ਅਭਿਮਾਨ ਤਿਆਗ ਦਾ ਫਲ :

ਮਾਨ ਕਸ਼ਾਇ ਵੀ ਇਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪਰਬਤ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਕੰਮ ਹੈ। ਮਾਨ ਕਾਰਨ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਯੋਗ ਧਰਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਗੁਣ ਮਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮਾਨ, ਕਰੋਧ ਰੂਪੀ ਜੰਗਲ ਵੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਫਸਾ ਕੇ ਸਾਰੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਹਰੇ ਭਰੇ ਜੰਗਲਾਂ ਦਾ ਖ਼ਾਤਮਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਤਦ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧੁੰਆਂ ਉਠਦਾ ਹੈ।

ਹੰਕਾਰ ਰੂਪੀ ਪਰਬਤ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਇਹ ਪਰਬਤ ਕਸ਼ਟ ਰੂਪੀ ਨਦੀ ਨਾਲਿਆਂ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਦੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਨ ਰੂਪੀ ਪਰਬਤ ਕਰੋਧ ਰੂਪੀ ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਹਿੰਸਾ ਆਦਿ ਪਾਪ ਅਤੇ ਬੁਰੀ ਬੁੱਧੀ ਰੂਪੀ ਧੁੰਆਂ ਉਠਦਾ ਹੈ। ਮਾਨ ਕਸ਼ਾਇ ਕਾਰਨ ਵਿਨੈ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਖ਼ਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮਾਨ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(50)

ਅਹੰਕਾਰ ਤਿਆਗ ਦਾ ਫਲ :

ਹੰਕਾਰ ਵਿਚ ਅੰਨ੍ਹਾ ਮਨੁੱਖ ਕੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ? ਕਿੰਨੇ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ? ਸਾਰੇ ਅਣਰਥ ਦੀ ਖਾਨ ਹੰਕਾਰ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਵਿਗੜਿਆ ਹਾਥੀ ਕੀਲੇ ਤੋਂ ਸੰਗਲ ਤੁੜਾ ਕੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਖਤਰੇ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਾਹ ਵਿਚ ਧੂੜ ਉਡਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਅੰਕੁਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮਨ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਧਨ ਦੌਲਤ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਨਿਰਮਲ ਬੁੱਧੀ ਰੂਪੀ ਰੱਸੇ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਖੋਟੇ ਬਚਨ ਰੂਪੀ ਧੂੜ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਚੁੱਕ ਕੇ ਸੁੱਟਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਸਤਰ ਅਤੇ ਜਿਨ ਪ੍ਰਵਚਨ ਰੂਪੀ ਅੰਕੁਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਕੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ। ਵਿਨੈ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਰੂਪੀ ਪਾਉੜੀ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਚੰਗਾ ਹੈ।

(51)

ਹੰਕਾਰ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਧਰਮ, ਅਰਥ ਤੇ ਕਾਮ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਰਨਯੋਗ ਧਰਮ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਛਾਏ ਬੱਦਲਾਂ ਦੀ ਹਵਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਨੈ ਧਰਮ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਹੰਕਾਰ ਜੀਵਨ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਛੇਤੀ ਹੀ ਜੱਸ ਰੂਪੀ ਜੜ ਨੂੰ ਜੜ ਤੋਂ ਪੁੱਟ ਕੇ ਬਾਹਰ ਸੁੱਟਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਨੌਜਵਾਨ ਹਾਥੀ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਕਮਲ ਦੀ ਵੇਲ ਨੂੰ ਜੜ ਤੋਂ ਪੁੱਟ ਸੁੱਟਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੰਕਾਰ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਧਰਮ, ਅਰਥ ਤੇ ਕਾਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਵਿਨੈ ਆਦਿ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(52)

ਕਪਟ (ਮਾਇਆ) ਤਿਆਗ ਦਾ ਫਲ :

ਹੇ ਤਰਨਹਾਰ ਜੀਵੋ ! ਤੁਸੀਂ ਮਾਇਆ (ਕਪਟ) ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਛੱਡ ਦੇਵੋ। ਇਹ ਕਪਟ ਚਤੁਰਾਈ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਬਾਂਝ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਂਝ ਔਰਤ ਪੁੱਤਰ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਪਟ ਕਾਰਨ ਜੀਵ ਵਿਚ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਇਹ ਕਪਟ ਸੱਚ ਰੂਪੀ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਡੋਬਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਾਮ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜ ਛੁਪਣ ਨਾਲ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਹਨੇਰਾ ਛਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਪਟੀ ਕੋਲ ਸੱਚੇ ਵਚਨ ਲੁਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਕਪਟ ਦਾ ਸੇਵਨ ਦੁਰਗਤਿ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਵਰ ਮਾਲਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਇਹ ਕਪਟ ਮੋਹ ਰੂਪੀ ਹਾਥੀ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਠਿਕਾਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਛਲ ਕਪਟ ਸਮਭਾਵ ਰੂਪੀ ਕਮਲ ਨਾਲ ਭਰੇ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਪਾਲੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਕਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਜਿਵੇਂ ਪਾਲਾ ਪੈਣ ਨਾਲ ਰੂਪ ਕਮਲ ਜੰਗਲ ਸੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਪਟ ਆਦਿ ਦੁਰਗੁਣਾਂ ਕਾਰਨ ਸੱਮਿਅਕ ਗਿਆਨ, ਸੱਮਿਅਕ ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸੱਮਿਅਕ ਚਾਰਿੱਤਰ ਆਦਿ ਗੁਣ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਕਪਟ ਨਗਰੀ ਹੈ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਪਟਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਹ ਮਾਇਆ (ਕਪਟ) ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਹੀ ਛੱਡ ਦੇਵੋ।

(53)

ਜੇ ਅਨੇਕ ਯਤਨ ਕਰਕੇ ਕਪਟ ਕਰਨੇ ਦੇ ਲਈ ਹੋਰ ਭੋਲੇ ਭਾਲੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਠੱਗਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਮਹਾਮੋਹ ਰਾਜਾ ਦੇ ਮਿੱਤਰ ਦੀ ਸਵਰਗ ਤੇ ਮੋਕਸ਼ ਦੇ ਸੁੱਖ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਠੱਗਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ ਮਾਇਆ ਦੇ ਸੇਵਕ ਮਹਾਮੋਹ ਰੂਪੀ ਰਾਜਾ ਦੇ ਮਿੱਤਰ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਜੀਵ ਸਵਰਗ ਤੇ ਮੋਕਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਖੁਦ ਨੂੰ ਹੀ ਠੱਗਦੇ ਹਨ।

(54)

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਦੁਸ਼ਟ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦੇ। ਜਿਵੇਂ ਬਿੱਲੀ ਦੁੱਧ ਪੀਂਦੀ ਹੋਈ ਡੰਡੇ ਦਾ ਖਿਆਲ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਇਆ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਘਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮਾਇਆ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਦਾ ਮਨ ਧੋਖਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਹੈ, ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਚਤੁਰਾਈ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਉਤਪੰਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਤਦ ਤੱਕ ਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਜਦ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਲ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਮੂਰਖਾਂ ਲਈ ਇਹ ਮਾਇਆ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਰੋਗੀ ਲਈ ਬਿਮਾਰੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਭੋਜਨ ਹੈ। ਬਿਮਾਰੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਮ ਫਲ ਆਪਣਾ ਫਲ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਮਾਇਆ ਮੂਰਖਾਂ ਨੂੰ ਠੱਗਣ ਵਿਚ ਚਤੁਰ ਹੈ, ਦੁਰਗਤਿ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮਾਇਆ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰੋ।

(55)

ਲੋਭ ਤਿਆਗ ਦਾ ਫਲ :

ਜਿਸਦੀ ਲੋਭ ਕਸ਼ਾਇ ਕਾਰਨ ਬੁੱਧੀ ਭਰਿੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਪੁਰਸ਼ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਆਸ ਛੱਡ ਕੇ ਖਤਰਨਾਕ ਸ਼ੇਰ, ਚੀਤਿਆਂ, ਹਾਥੀ, ਸੱਪ ਆਦਿ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਬੇਖੌਫ ਘੁੰਮਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦਾ ਰਾਹ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ, ਲੋਭੀ ਉੱਥੇ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਗ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਲੋਭੀ ਮਨੁੱਖ ਅਥਾਹ ਡੂੰਘੇ ਅਤੇ ਜਲਚਰ ਜੀਵਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਆਸ ਛੱਡ ਕੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਲੋਭ ਕਾਰਨ ਮਨੁੱਖ ਖੇਤੀ, ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਹਾਥੀ ਦੀਆਂ ਘੰਟੀਆਂ ਟਕਰਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਔਖਾ ਹੈ, ਉਸ ਯੁੱਧ ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਯੁੱਧ ਲਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਕੰਮ (ਖੇਤੀ, ਨੌਕਰੀ, ਸੈਨਿਕ) ਲੋਭ ਕਸ਼ਾਇ ਕਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਸ਼ਾਇ ਕਾਰਨ ਇਹ ਕੰਮ ਮਹਾਂ ਪਾਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹੇ ਤਰਨਹਾਰ ਜੀਵੋ ! ਇਹ ਲੋਭ ਕਸ਼ਾਇ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਬੁਰਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਦੋਸਤ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬੁਰੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਲਿਜਾਣ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਕਸ਼ਾਇ ਦੋਸਤ ਹੈ।

(56)

ਲੋਭ ਕਸ਼ਾਇ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰੋ। ਮਿਥਿਆਤਵ ਮੋਹ ਰੂਪ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਦਰਖਤ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਨੂੰ ਪੁੰਨ ਰੂਪੀ ਜਲ ਨਾਲ ਭਰੇ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਘੜੇ ਵਿਚ ਪਾਏ ਪਾਣੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਰੋਧ ਰੂਪੀ ਅੱਗ ਨੂੰ ਭੜਕਾਉਣ ਵਿਚ ਲੱਕੜੀ ਤੇ ਘਾਹ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ, ਸੂਰਜ ਦੀ ਕਿਰਨ ਨੂੰ ਢਕਣ ਵਿਚ ਬੱਦਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ, ਝਗੜੇ ਦੇ ਖੇਡਣ ਦੀ ਥਾਂ ਹੈ, ਵਿਵੇਕ ਰੂਪੀ ਚੰਦਰਮਾ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਿਚ ਇਹ ਲੋਭ ਰਾਹੂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ, ਕਸ਼ਟ ਰੂਪੀ ਨਦੀਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇਹ ਲੋਭ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ, ਇਹ ਸਭ ਦਰਸ਼ਨ ਲੋਭ ਕਸ਼ਾਇ ਵਿਚ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਵੇਕ ਲਿਆ ਕੇ ਪਾਪ ਬੰਧ ਦੇ ਕਾਰਨ ਲੋਭ ਕਸ਼ਾਇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਵੋ।

(57)

ਲੋਭ ਕਸ਼ਾਇ ਰੂਪੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਉੱਤਮ ਖਿਮਾ ਆਦਿ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਪਤੰਗੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਰੂਪੀ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਜਲਾ ਕੇ ਇਹ ਅੱਗ ਫੈਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਲੋਭ ਕਸ਼ਾਇ ਕਾਰਨ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਦਾ ਧੂੰਆਂ ਫੈਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਤਿਸ਼ੈ (ਚਮਤਕਾਰ) ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਧਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਤਿਵੇਂ ਇਹ ਲੋਭ ਕਸ਼ਾਇ ਦੀ ਅੱਗ ਫੈਲਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵਧਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਸਭ

ਗੁਣ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਜਾਣ ਕੇ ਲੋਭ ਛੱਡੋ ਅਤੇ ਸੰਤੋਖ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰੋ।

(58)

ਸੰਤੋਖ ਦਾ ਫਲ :

ਜੇ ਤਰਨਹਾਰ ਜੀਵ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ (ਇੱਛਾ) ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸੰਤੋਸ਼ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ (ਘਰ ਵਿਚ) ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਖ ਉਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਮਧੇਨੂੰ ਗਾਂ ਘਰ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ (ਸੰਤੋਖੀ ਜੀਵਾਂ) ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਚਿੰਤਾਮਣੀ ਰਤਨ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਉਹ ਜੀਵ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਵੱਸ ਵਿਚ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਸਵਰਗ ਤੇ ਮੋਕਸ਼ ਦੇ ਸੁੱਖ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੰਤੋਖ ਸੰਪੂਰਨ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਲਾਉਣ ਵਿਚ ਬੱਦਲਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਜਦੋਂ ਮੀਂਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਫੈਲੀ ਅੱਗ ਦੀ ਲਾਟ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ਼ੋਚ (ਸੰਤੋਸ਼) ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਸੰਤੋਖ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰੋ।

(59)

ਗੁੱਸੇ ਹੋਏ ਸੱਪ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਹੱਥ ਦੇਣਾ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਬਲਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਮਰ ਜਾਣਾ ਬੇਹਤਰ ਹੈ। ਸੂਲੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਣਾ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਭੋਜਨ ਬਣ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਪੰਡਿਤ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਨੀਚ ਭਾਵ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ। ਮਾੜੇ ਵਿਚਾਰ ਆਤਮਾ ਦੀ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਦਾ ਘਰ ਹਨ।

(60)

ਸੱਜਣਤਾ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਕਲਿਆਣ, ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਖ਼ਾਤਮਾ ਕਰਕੇ ਨਿਰਵਾਣ ਸੁੱਖ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਜੇ ਦੁਰਜਨ ਉਸ ਸੱਜਣਤਾ ਲਈ, ਦੁਰਜਨਤਾ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜੀਰੀ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਅੱਗ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਹਰੇ ਭਰੇ

ਖੇਤ ਵਿਚ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਤੇ ਸਫਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਖੇਤ ਵਿਚ ਅੱਗ ਲਗਾ ਕੇ ਫਸਲ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰਨਾ ਦੁਰਬੁੱਧੀ ਹੈ।

(61-62)

ਸੱਜਣ ਜਾਂ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਧਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਚੰਗਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਠੱਗੀ, ਬੇਇਮਾਨੀ, ਚੋਰੀ ਕਰਕੇ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਲੱਖ-ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੇ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵਿਚ ਬੇਇਮਾਨੀ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਵ ਦੁਰਬਲਤਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਚੰਗੀ ਹੈ ਪਰ ਸਰੀਰ ਦੀ ਮੋਟਾਈ ਚੰਗੀ ਲਹੀਂ। ਜਦ ਕਰਮ ਫਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆਵੇਗਾ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਬੇਇਮਾਨੀ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਬੇਇਮਾਨੀ ਛੱਡਣ ਯੋਗ ਹੈ।

(63)

ਹੇ ਸੱਜਣ ਪੁਰਸ਼ੋ ! ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਚਾਰਿੱਤਰ (ਜਿੰਦਗੀ) ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰੋ, ਜੋ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਛੁਪਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਸਗੋਂ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਗੁਣਗਾਨ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਜੋ ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਸਬੰਧੀ ਸੰਤੋਖ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਸੋਚ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਆਤਮ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਵਿਨੇ (ਨਿਮਰਤਾ) ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ, ਸ਼ਾਸਤਰ ਮਰਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ, ਕੌੜੇ ਵਚਨ ਨਹੀਂ ਆਖਦੇ, ਕਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੱਜਣਾਂ ਦੇ ਗੁਣ ਹਨ।

(64)

ਜੋ ਭੈੜੀ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਗੁਣਵਾਨਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਛੱਡ ਕੇ ਭਲਾਈ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮੂਰਖ ਦਿਆ ਛੱਡ ਕੇ ਪੁੰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਜਿਵੇਂ ਦਿਆ ਛੱਡ ਕੇ ਪੁੰਨ ਧਰਮ ਦੀ ਇੱਛਾ ਬੇਕਾਰ ਹੈ, ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਣਵਾਨ ਦੀ ਸੰਗਤ ਬਿਨਾਂ ਆਤਮਾ ਦਾ ਉਪਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਉਪਸ਼ਮਨ ਤੇ ਦਿਆਹੀਣ ਹੋਣ ਕੇ ਜੋ ਤਪ

ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਮਾਦ (ਅਣਗਹਿਲੀ) ਵਾਲ, ਧਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੂਰਖ ਹੋ ਕੇ ਕਵਿਤਾ ਰਚਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਥੋੜ੍ਹੀ ਬੁੱਧੀ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਾਸਤਰ ਗਿਆਨ ਦਾ ਵਿਦਵਾਨ ਬਣਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਵੇਖਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਚੰਚਲ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਧਿਆਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਭਾਵ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਬਿਨਾਂ ਕੀਤੇ ਕੰਮ ਉਪਰੋਕਤ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ।)

(65)

ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਉੱਤਮ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਕੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ? ਭਾਵ ਸਤਿ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਸਭ ਕੁਝ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸਤਿ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਭੈੜੀ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੋਹ ਤੇ ਮਿਥਿਆ ਦਰਸ਼ਨ (ਅਗਿਆਨ) ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਵੇਕ (ਸੰਜਮ) ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੰਤੋਸ਼ ਜਨਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਵਿਨੈ ਆਦਿ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕੀਰਤੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਰਕ ਤੇ ਪਸ਼ੂ ਜੂਨ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

(66)

ਹੇ ਮਨ ! ਜੇ ਤੂੰ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੁੱਖ ਦੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਚੱਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਯੱਸ਼ ਕੀਰਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬੇਇਮਾਨੀ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਧਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਾਪ ਕਰਮ ਦੇ ਫਲ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਵਰਗ ਤੇ ਮੁਕਤੀ ਰੂਪੀ ਲੱਛਮੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਛੁਕ ਹੈ ਤਾਂ ਤੂੰ ਗੁਣਵਾਨ ਆਤਮਾਵਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰ। ਇਸੇ ਨਾਲ ਤੈਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਵਸਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਗੀਆਂ।

(67)

ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਅਵਗੁਣ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਆਤਮ ਕਲਿਆਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਘਾਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਪਾਲਾ ਕਮਲਾਂ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬੱਦਲ ਫਸਲਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤੇਜ਼ ਹਨੇਰੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਦਿਆ ਰੂਪੀ ਬਾਗ ਵਿਚ ਵਿਗੜੇ ਹਾਥੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਕਲਿਆਣ ਰੂਪੀ ਪਹਾੜ, ਇੰਦਰ ਦਾ ਬੱਜਰ (ਹਥਿਆਰ) ਪੈਣ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਅੱਗ ਵਿਚ ਬਾਲਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਨਿਆ ਰੂਪੀ ਵੇਲ ਦੀ ਜੜ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਅਨੀਤੀ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਵਗੁਣ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹੋ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਆਤਮਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਉਪਰੋਕਤ ਆਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(68)

ਹੇ ਸਾਧੂ ਪੁਰਸ਼ੋ ! ਤੁਸੀਂ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ (ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ) ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਮਹਾਨ ਬਣੋ। ਜੋ ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਕੁਰਾਹੇ ਲਿਜਾਣ ਵਿਚ ਅੜੀਅਲ ਘੋੜੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ। ਕਰਨਯੋਗ ਅਤੇ ਨਾ ਕਰਨਯੋਗ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਵਿਵੇਕ ਮੁਤਾਬਿਕ ਜੀਵਨ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਿਚ ਪੰਜ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਕਾਲੇ ਨਾਗ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ। ਭਾਵ ਜਿਵੇਂ ਸੱਪ ਦੇ ਕੱਟਣ ਤੇ ਜ਼ਹਿਰ ਚੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਣੀ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਗਿਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੰਜ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਲੱਗਾ ਪ੍ਰਾਣੀ ਵਿਸ਼ੇ ਭੋਗਾਂ ਵਿਚ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਗਿਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਸ਼ੇ ਭੋਗ ਪੁੰਨ ਰੂਪੀ ਦਰਖਤ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੁਲਹਾੜੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਪੰਜ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੀ ਵਾਸਨਾ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਧਰਮ ਆਚਰਣ (ਵਰਤ) ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਧਰਮ (ਸੰਜਮ) ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਅੰਕੁਸ਼ ਲੱਗੇ।

(69)

ਪੰਜ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦਾ ਫਲ :

ਹੇ ਤਰਨਹਾਰ ਜੀਵੋ ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਵੱਸ ਵਿਚ ਕਰੋ। ਇਹ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਕਿਹੜੇ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ, ਜੋ ਮਹਾਨਤਾ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਿਆਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਨਾ ਕਰਨਯੋਗ ਕੰਮ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਿੱਥਿਆ (ਗਲਤ) ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰੇਮ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਵਿਵੇਕ ਦੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਸ਼ਟਾਂ ਤੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇੰਦਰੀਆਂ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(70)

ਹੇ ਸਾਧੂ ! ਤੂੰ ਮੌਨ (ਚੁੱਪ) ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਘਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇ। ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਯੋਗ ਜੋ ਯੋਗਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰ। ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਘੁੰਮੋ। ਜਿਨੋਂਦਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਰਾਹੀਂ ਫੁਰਮਾਏ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰ। ਤਪੱਸਿਆ ਕਰ। ਇੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ। ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਜੋ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰੋਗੇ, ਉਸ ਦਾ ਹਾਲ ਸੁਆਹ ਵਿਚ ਪਾਈ ਆਹੂਤੀ ਵਰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਇੱਕ ਜਗ੍ਹਾ ਅੱਗ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਤੇਜ ਹਵਾ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਵਿਚ ਇਹ ਅੱਗ ਸਾਰੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਫੈਲ ਕੇ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਏ ਬਿਨਾਂ ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਕਰਮ ਬੇਕਾਰ ਹਨ।

(71)

ਪੰਜ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਸ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਦਾ ਬੁਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇ ਸ਼ਕਤੀ, ਧਰਮ ਰੂਪੀ ਧੁਰੀ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਜੋ ਗਿਆਨ ਆਦਿ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਢਕਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਕਸ਼ਟਾਂ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਵਿਸਥਾਰ

ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਮਾਹਿਰ ਹੈ, ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਰਬ ਭਖਸ਼ੀ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਲਈ ਹਿੱਤਕਾਰੀ ਨਹੀਂ। ਅਨਿਆਂ ਦੀ ਸਾਥੀ ਹੈ, ਕਾਮ ਭੋਗਾਂ ਵਿਚ ਮਨਮਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਗਲਤ ਰਾਹ ਤੇ ਚਲਾਉਣ ਵਿਚ ਕਲੇਵਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪੰਜ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਦੁੱਖ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਕਾਮ ਭੋਗ ਜਿੱਤਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

(72-73)

ਧਨ (ਲੱਛਮੀ) ਦਾ ਸੁਭਾਅ :

ਲੱਛਮੀ (ਧਨ) ਨੀਚ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਨਦੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਵਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਨੀਂਦ

ਆਉਣ ਤੇ ਵਿਵੇਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਇਹ ਧਨ ਵੀ ਹੰਕਾਰ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਰਾਬੀ ਖੁਦ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਧਨ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਅੰਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਲੱਛਮੀ ਧੁੰਢੇਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੰਚਲਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੰਚਲ ਹੈ।

ਇਹ ਲੱਛਮੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ (ਮਨੁੱਖ) ਲਾਲਚੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਲੱਛਮੀ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਦੁਰਾਚਾਰੀ ਔਰਤ ਜਾਂ ਵੇਸ਼ਿਆ ਇੱਕ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਛਮੀ ਇਕ ਦੀ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ। ਇਹੋ ਧਨ ਦੀ ਦੇਵੀ ਦਾ ਸੁਭਾਵ ਹੈ।

(74)

ਇਸ ਧਨ ਨੂੰ ਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਬਹੁਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਗੋ ਸਬੰਧੀ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਇੰਝ ਲੱਗੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਚੋਰਾਂ ਦਾ ਝੁੰਡ ਚੋਰੀ ਵਿਚ ਲੱਗਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਫਿਰ

ਰਾਜੇ ਇਸ ਧਨ ਨੂੰ ਛਲ ਨਾਲ, ਕਪਟ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਖੋਹ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਧਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਲ ਵਿਚ ਅੱਗ ਸੁਆਹ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਵਹਾ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਧਨ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਨਿਗਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦੁਰਾਚਾਰੀ ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਪੋਤੇ ਕਾਰਨ ਵਿਨਾਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜਿਸ ਧਨ ਦੀ ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

(75)

ਚਾਲਾਕ ਮਨੁੱਖ ਪੈਸੇ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਣ ਕਾਰਨ ਕਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਕਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ ? ਭਾਵ ਸਭ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਉਹ ਨੀਚ ਮਨੁੱਖ ਨਾਲ ਚਤੁਰਾਈ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਭਰੇ ਵਚਨ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਨੀਚ ਦੁਰਾਚਾਰੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅਜਿਹਾ ਮਨੁੱਖ ਗੁਣ ਰਹਿਤ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਤੇ ਗੁਣਗਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਪਕਾਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸ਼ਰਮ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਸਭ ਕੰਮ ਧਨ ਦੇ ਲੋਭ ਕਾਰਨ ਜੀਵ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(76)

ਧਨ ਦਾ ਸੁਭਾਵ :

ਲੱਛਮੀ ਨੀਚ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵੱਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਾਣੀ ਦਾ ਵਹਾਅ ਸਮੁੰਦਰ ਵੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲੱਛਮੀ ਵਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਥਾਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਦੀ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਮਲ ਦਾ ਮੇਲ ਹੋਣ ਉਸ ਦੀ ਨਾਲ ਵਿਚ ਕੰਡੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪੈਰ ਵਿਚ ਚੁਭੇ ਕੰਡੇ ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲੱਛਮੀ ਇੱਕ ਥਾਂ ਤੇ ਨਹੀਂ

ਠਹਿਰਦੀ। ਇਹ ਲੱਛਮੀ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸੱਚੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਛੇਤੀ ਖ਼ਾਤਮਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਜ਼ਹਿਰ ਸਰੀਰ ਦਾ ਖ਼ਾਤਮਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਲੱਛਮੀ ਦਾ ਪਿਤਾ ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਪਿਤਾ ਵੀ ਸਮੁੰਦਰ। ਦੋਵੇਂ ਸਕੇ ਭੈਣ ਭਰਾ ਹਨ।

ਗੁਣਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੱਛਮੀ ਦਾ ਖ਼ਰਚ ਧਰਮ ਸਥਾਨ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਕਰਨ, ਇਹ ਹੀ ਲੱਛਮੀ ਦਾ ਫਲ ਹੈ। ਧਰਮ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਲੱਗੀ ਲੱਛਮੀ (ਧਨ) ਪੁੰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ।

(77)

ਦਾਨ ਮਹਿਮਾ :

ਜੋ ਧਨ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕਮਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਸਾਧੂ, ਸਾਧਵੀ, ਸ਼੍ਰਾਵਕ, ਸ਼੍ਰਾਵਿਕਾ, ਅਜਿਹੇ ਸੁਪਾਤਰ ਹਨ, ਦੇਸ਼ ਚਾਰਿੱਤਰ (ਸ਼੍ਰਾਵਕ ਵਰਤੀ) ਤੇ ਸ਼ਕਲ ਚਾਰਿੱਤਰ (ਮਹਾਂਵਰਤੀ) ਦੇ ਵਾਧੇ ਲਈ ਜੋ ਧਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਵਿਨੈ ਗੁਣ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਉਪਸ਼ਮ (ਕਰਮ ਖ਼ਾਤਮਾ) ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਆਗਮ ਦੇ ਸਵਾਧਿਆਇ ਨੂੰ ਬਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਪੁੰਨ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਾਪ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਵਰਗ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਮੋਕਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।

(78)

ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਉੱਤਮ, ਮੱਧਮ ਤੇ ਨੀਚ ਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਖ਼ਾਤਮਾ ਸਹਿਜ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਾਪ ਕਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮਾੜਾ ਭਾਗ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਸ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਫੈਲਦੀ ਹੈ, ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਰੋਗ, ਪੀੜ, ਕਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਗਰੀਬੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਡਰ, ਕਸ਼ਟ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਦਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਕਸ਼ਟ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਧਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ

ਹੈ। ਭਾਵ ਆਦਮੀ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਧਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(79)

ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਸੁਪਾਤਰ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਲੱਛਮੀ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬੁੱਧੀ ਉਸ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਯੱਸ਼ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਉਸ ਨੂੰ ਚੁੰਮਦੇ ਹਨ। ਸੁਭਾਅ ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਗ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਸਿਹਤ ਉਸ ਲਈ ਬਾਹਾਂ ਪਸਾਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਕੋਲ ਕਲਿਆਣ, ਸਵਰਗ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਮੋਕਸ਼ ਰੂਪੀ ਅਸਲ ਲੱਛਮੀ ਉਸ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

(80)

ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਨਿਆ (ਹੱਕ) ਨਾਲ ਕਮਾਏ ਧਨ ਰੂਪੀ ਬੀਜ ਨੂੰ ਸਤ ਖੇਤਰਾਂ (ਸਾਧੂ, ਸਾਧਵੀ, ਸ਼੍ਰਾਵਕ, ਸ਼੍ਰਾਵਿਕਾ, ਜੈਨ ਮੰਦਿਰ, ਜੈਨ ਮੂਰਤੀ, ਸ਼ਾਸਤਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ) ਵਿਚ ਬੀਜਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਪੁਰਸ਼ ਕੋਲ ਸਮਾਧੀ (ਸੱਮਿਅਕ ਗਿਆਨ, ਸੱਮਿਅਕ ਦਰਸ਼ਨ, ਸੱਮਿਅਕ ਚਾਰਿੱਤਰ) ਕਰੀਬ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਉਸ ਦੀ ਦਾਸੀ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਧਨ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਭਾਲਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਚਿਕਨੀ (ਤੇਜ) ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਚੱਕਰਵਰਤੀ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਉਸ ਪਾਸ ਆਪਣੇ ਆਪ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਸਵਰਗ ਦੇ ਸੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਕਤੀ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ, ਭੋਗ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਜਿਹੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

(81)

ਤਪ ਦਾ ਸਵਰੂਪ ਅਤੇ ਫਲ :

ਜੇ ਇੱਛਾਵਾਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਇੰਦਰੀਆਂ ਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਹੈ, ਆਰਾਮ ਵਿਚ ਆਪ ਤਪ ਦੀ ਜੋ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਤਪ ਪਿਛਲੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਰੂਪੀ ਪਰਬਤ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਵਿਚ ਇੰਦਰ

ਦੇ ਵੱਜਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ, ਜੋ ਤਪ ਕਾਮ ਵਾਸਨਾ ਰੂਪੀ ਚੰਗਿਆੜੀ ਜੋ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਝਾਉਣ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਜੋ ਤਪ ਇੰਦਰੀਆਂ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ, ਜੋ ਸੱਪ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮਹਾਂਮੰਤਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਜੋ ਤਪ ਕਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਹਨੇਰੇ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਦੇ ਸੂਰਜ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ।

ਜੋ ਤਪ ਲੱਛਮੀ ਰੂਪੀ ਵੇਲ ਦੀ ਜੜ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਆਗਮ ਵਿਚ ਆਖੇ ਤਪ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

(82)

ਉਹ ਤਪ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਆਖੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਤਪ ਨਾਲ ਕਸ਼ਟਾਂ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦਾ ਖ਼ਾਤਮਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤਪ ਕਾਰਨ ਦੇਵਤਾ ਸੇਵਕ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਾਮ ਦੇਵ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੇਵਕ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਤਪਸਵੀ ਦਾ ਕਾਮ ਵਾਸਨਾ ਗੁਣ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਖ਼ਾਤਮੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਲਿਆਣ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਤਪ ਅੱਠ ਕਰਮਾਂ (ਗਿਆਨਾਵਰਨੀਆ, ਦਰਸ਼ਨਾਵਰਨੀਆ, ਮੋਹਣੀਆ, ਬੇਦਨੀਆ, ਆਯੂ, ਨਾਮ, ਗੋਤਰ, ਅੰਤਰਾਇ) ਦੇ ਸਮੂਹ ਦਾ ਖ਼ਾਤਮਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਵਰਗ ਜਾਂ ਮੋਕਸ਼ ਰੂਪੀ ਲੱਛਮੀ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(83)

ਜਿਵੇਂ ਹਰੇ ਭਰੇ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਜਲਾਉਣ ਵਿਚ ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚਾਲਕ ਨਹੀਂ। ਅੱਗ ਨੂੰ ਬੁਝਾਉਣ ਲਈ ਬੱਦਲਾਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਹੈ, ਬੱਦਲਾਂ ਦਾ ਖ਼ਾਤਮਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹਵਾ ਸਮਰੱਥ ਹੈ, ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਦਾ ਖ਼ਾਤਮਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਤਪ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ।

(84)

ਇਹ ਤਪ ਰੂਪੀ ਮਹਾਨ ਦਰਖਤ ਹੀ ਹੈ ਸੰਤੋਖ ਇਸ ਦੀ ਜੜ ਹੈ। ਖਿਮਾ ਇਸ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਚਾਰੰਗ ਆਦਿ 12 ਅੰਗ ਇਸ ਦੇ ਮੋਢੇ ਹਨ। ਪੰਜ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਆਦਿ ਤੇ ਕਾਬੂ ਇਸ ਦੀਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ ਹਨ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਅਭੇ ਦਾਨ (ਰਹਿਮ ਦਿਲੀ) ਜਿਸ ਦੇ ਪੱਤੇ ਹਨ, ਵਿਨੈ ਆਦਿ ਗੁਣ ਇਸ ਦੇ ਨਵੇਂ ਜੰਮੇ ਪੱਤੇ ਹਨ, ਬ੍ਰਹਮਚਰਜ ਇਸ ਦੇ ਨਵੇਂ ਕੋਮਲ ਪੱਤੇ ਹਨ। ਸ਼ਰਧਾ ਰੂਪੀ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿੰਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ (ਤਪ ਰੂਪੀ ਦਰਖਤ) ਦਾ ਕੁਲ, ਸ਼ਕਤੀ, ਸੁੰਦਰਤਾ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਜਿਸ ਤਪ ਰੂਪੀ ਦਰਖਤ ਦੇ ਸਵਰਗ ਆਦਿ ਫੁੱਲ ਹਨ। ਮੋਕਸ਼ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਤਪ ਰੂਪੀ ਦਰਖਤ ਦੀ ਭਾਵ ਪੂਰਵਕ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

(85)

ਸੁਭ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਮਹੱਤਵ :

ਸੁਭ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਸੁਪਾਤਰਦਾਨ, ਜਿਨੋਂਦਰ ਪੂਜਾ ਭਗਤੀ, ਤਪ, ਸ਼ਾਸਤਰ ਪਾਠ ਆਦਿ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਬੇਕਾਰ ਹਨ (ਫਲ ਰਹਿਤ ਹਨ) ਜਿਵੇਂ ਰਾਗ (ਭੋਗ) ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਆਦਮੀ ਲਈ ਸੁੰਦਰ ਇਸਤਰੀ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਾਮ ਵਾਸਨਾ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਬੇਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦਾਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਸਵਾਮੀ ਦੀ ਕੀਤੀ ਸੇਵਾ ਵੀ ਕਸ਼ਟ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਪੱਥਰਾਂ ਤੇ ਕਮਲਾਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰਨ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਕਾਰ ਹੈ। ਪਹਾੜ ਤੇ ਪਈ ਵਰਖਾ ਦਾ ਹੋਣਾ ਬੇਕਾਰ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਣੀ ਪੈਣ ਤੇ ਵੀ ਪਥਰੀਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਬੀਜ ਹਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਭ ਭਾਵ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕੀਤਾ ਸਾਰਾ ਧਾਰਮਿਕ ਕੰਮ ਬੇਕਾਰ ਹਨ।

(86)

ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਸਭ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪੁੰਨ ਰੂਪ ਸੁਭ ਭਾਵ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਦਿਆ

ਧਾਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਾਪ ਦਾ ਖ਼ਾਤਮਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦਿਆਲੂ ਕਲਿਆਣ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੋਕਸ਼ ਰੂਪੀ ਲੱਛਮੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਵਿਚ ਭਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੁਭ ਭਾਵ ਛੱਡ ਕੇ ਸੁਭ ਭਾਵਾਂ ਵੱਲ ਵੱਧਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸੱਮਿਅਕਤਵ ਨਾਲ ਸੁਭ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਿੱਥਿਆਤਵ ਪੂਰਵਕ ਜੋ ਭਾਵ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਭ ਪਾਪ ਬੰਧਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹਨ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਸੁਭ ਭਾਵਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(87)

ਹੇ ਤਰਨਯੋਗ ਪ੍ਰਾਣੀਓ ! ਸੁਭ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰੋ। ਦੂਸਰੇ ਕਸ਼ਟ ਦਾ ਇੱਕ ਕੰਮ, ਜੋ ਸੁਭ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ ਹੈ ? ਇਸ ਲਈ ਕਰਨਯੋਗ, ਨਾ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕੰਮ ਵਿਚਾਰ ਰੂਪੀ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਸਿੰਜਣ ਵਾਲੀ ਨਹਿਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਉਪਸੁਮ (ਕਰਮ ਖਾਤਮੇ) ਸੁੱਖ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸੰਜੀਵਨੀ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਪਾਰ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਭ ਭਾਵਨਾ ਕਾਮ ਰੂਪੀ ਅੱਗ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਿਚ ਬੱਦਲਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਚੰਚਲ ਇੰਦਰੀਆਂ ਰੂਪੀ ਹਿਰਨ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਜਾਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਬੜੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਾਲੇ ਕਸ਼ਾਇ ਰੂਪੀ ਪਰਬਤ ਨੂੰ ਚੀਰਨ ਵਿਚ ਬੱਜਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸੁਭ ਭਾਵ ਹੈ, ਮੋਕਸ਼ ਰੂਪੀ ਰਾਹ ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਿਚ ਸੁਭ ਭਾਵ ਪੱਖਚਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰ ਢੋਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਸੁਭ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰੋ।

(88)

ਸੱਮਿਅਕਤਵ ਦਾ ਮਹੱਤਵ :

ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਧਨ ਸੁਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤ, ਸੰਪੂਰਨ ਜਿਨ ਬਾਣੀ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ। ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਕ੍ਰਿਆਕਾਂਡ ਕੀਤੇ। ਵਾਰ ਵਾਰ ਭੂਮੀ ਤੇ ਸੁੱਤੇ। ਸਖ਼ਤ ਤਪ ਦੀ ਭੱਠੀ ਵਿਚ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਤਪਾਇਆ। ਮਨ ਵਿਚ ਸੱਮਿਅਕ ਦਰਸ਼ਨ ਰੂਪ ਸੁਭ ਭਾਵ ਨਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਕੀਤੇ ਸਭ ਕਰਮ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਛਿਲਕਾ ਸਾਰ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਹਵਾ ਵਿਚ ਉਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੱਮਿਅਕਤਵ ਰਹਿਤ ਕਰਮ ਤੇ ਤਪ ਦਾ ਹਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(89)

ਵੈਰਾਗ ਦਾ ਮਹੱਤਵ :

ਹੇ ਮੁਨੀ ! ਉਸ ਵੈਰਾਗ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ, ਜਿਸ ਦੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜਨਮ, ਮੌਤ, ਬੁਢਾਪਾ ਆਦਿ ਦਾ ਡਰ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਤੂੰ ਭੈ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾ। ਜੇ ਵੈਰਾਗ ਅਸੁਭ ਕਰਮ ਰੂਪੀ ਯੂੜ ਨੂੰ ਧੋਣ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ, ਇੰਦਰੀਆਂ ਰੂਪੀ ਨੌਜਵਾਨ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਵੱਸ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅੰਕੁਸ਼ ਦਾ ਕੰਮ ਵੈਰਾਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਰੂਪੀ ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਬਾਗ ਵੈਰਾਗ ਹੈ। ਪਾਗਲ ਮਨ ਰੂਪੀ ਬਾਂਦਰ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਿਚ ਇਹ ਵੈਰਾਗ ਸੰਗਲ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੁਕਤੀ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਲੀਲਾ (ਖੇਡ) ਦਾ ਘਰ ਹੈ। ਕਾਮ ਦੇਵ ਰੂਪੀ ਬੁਖਾਰ ਉਤਾਰਨ ਵਿਚ ਦਵਾਈ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੈਰਾਗ ਹੈ। ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵਾਂ ਲਈ ਰਥ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸੰਸਾਰ ਭਰਮਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵੈਰਾਗ ਹੀ ਹੈ। ਵੈਰਾਗ ਦੇ ਹੋਣ ਤੇ ਹੀ ਇਹ ਜੀਵ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਜਲਾਉਣ ਵਿਚ ਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਖ਼ਾਤਮਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

(90)

ਜਿਵੇਂ ਤੇਜ਼ ਹਵਾ ਦਾ ਚੱਲਣਾ ਬੱਦਲਾਂ ਨੂੰ ਅਖੀਰਲੇ ਪਾਸੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਗ ਦਰਖਤਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਨਾਸ਼ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਹਨੇਰੇ ਦੇ ਸਮੂਹ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਬੱਜਰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪਰਬਤਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਮ ਸਮੂਹ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਵੈਰਾਗ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

(91)

ਜੇ ਮਾਨਵ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵੈਰਾਗ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਵਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵੈਰਾਗ ਮੁਕਤੀ ਰੂਪੀ ਸੁੱਖ ਦਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਵੈਰਾਗ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਗੁਰੂਆ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਾਵਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤਪ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਪ ਕਾਰਨ ਜੀਵ ਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਗੁਣੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਪਾਸਨਾ, ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਸੇਵਾ ਵੀ ਮੁਕਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਜੇ ਭੈੜੇ (ਰਾਗ ਦੇਵਤਾ) ਮਿੱਥਿਆ ਦਰਸ਼ਨ ਰੂਪੀ ਰਾਗ ਅਤੇ ਕਰੋਧ ਆਦਿ ਕਸ਼ਾਇ ਰੂਪੀ ਦਵੇਸ਼ ਹੈ, ਇਹਨਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵੈਰਾਗ ਚਤੁਰ ਹੈ ਭਾਵ ਵੈਰਾਗੀ ਆਤਮਾ ਰਾਗ ਦਵੇਸ਼ ਆਦਿ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਕਰ ਸਕਣ ਵਿਚ ਸਮਰੱਥ ਹੈ।

(92)

ਰਾਗ ਦਵੇਸ਼ ਛੱਡਣ ਦਾ ਫਲ :

ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਸੰਸਾਰ, ਸਰੀਰ, ਭੋਗਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਫਸਿਆ, ਉਸ ਇੱਛਾ ਰਹਿਤ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਮੁਕਤੀ ਰੂਪੀ ਲੱਛਮੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਪੰਜ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ (ਸ਼ਬਦ, ਰਸ, ਰੰਗ, ਸਪਰਸ਼, ਵਰਨ) ਆਦਿ ਜੋ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਲੇ ਸੱਪ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣ ਕੇ ਮੋਹ ਤਿਆਗ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਅਜਿਹਾ ਜਾਣ ਕੇ ਜੋ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਬੰਧਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਜਾਣ ਕੇ ਪੰਜ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਮਿਲੀ ਮਠਿਆਈ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਰਾਗ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੜੇ ਹੋਏ ਘਾਹ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਫਸਦਾ, ਉਹ ਜੀਵ ਰਾਗ ਦਵੇਸ਼ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਕਸ਼ਟ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਮੋਕਸ਼ ਰੂਪੀ ਲੱਛਮੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(93)

ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਾਰ :

ਮਨੁੱਖ ਜੀਵਨ ਰੂਪੀ ਦਰਖਤ ਦਾ ਫਲ ਹੈ, ਜਿਨ ਭਗਵਾਨ ਦੀ ਪੂਜਾ, ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ, ਸਭ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਆ ਕਰਨਾ, ਸੁਪਾਤਰ ਨੂੰ ਦਾਨ ਕਰਨਾ, ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ, ਆਗਮ ਸੁਣਨਾ, ਇਹ ਸਭ ਮਨੁੱਖੀ ਜਨਮ ਰੂਪੀ ਦਰਖਤ ਦੇ ਫਲ ਹਨ, ਇਹੋ ਮਾਨਵ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਾਰ ਹੈ।

(94)

ਤਿੰਨ ਸਮੇਂ ਅਰਿਹੰਤ ਭਗਵਾਨ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਕੀਰਤੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਧਨ ਤੁਸੀਂ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕਮਾਇਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਪਾਤਰ ਰੂਪ ਖੇਤ ਵਿਚ ਬੀਜ ਦੇਵੋ। ਫਿਰ ਮਨ ਨੂੰ ਪਰਿਗ੍ਰਹਿ ਤੇ ਹਿੰਸਾ ਆਦਿ ਪਾਪਾਂ ਤੋਂ ਰੋਕ ਕੇ ਠੀਕ ਰਾਹ ਤੇ ਲੈ ਆਵੋ।

ਕਾਮ, ਕਰੋਧ, ਮਾਨ, ਮਾਇਆ ਤੇ ਲੋਭ ਆਦਿ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰੋ। ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਤੇ ਦਿਆ ਕਰੋ।

ਜਿਨੋਂਦਰ ਭਗਵਾਨ ਰਾਹੀਂ ਆਖੇ ਆਗਮ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਉਪਰ ਆਖੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰੋ।

ਫਿਰ ਮੋਕਸ਼ ਰੂਪੀ ਲੱਛਮੀ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

(95)

ਹੇ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਮਾਨਵ ! ਜੋ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰੀ ਹੈ, ਸੁੱਖ ਨੂੰ ਹੱਥ ਵਿਚ ਭਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਉਸ ਵੀਤਰਾਗ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚ ਰਨਾਂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਕੇ ਸਾਧੂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੋ। ਫਿਰ ਆਗਮਾਂ ਦੇ ਗੂੜ੍ਹ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਜਾਣੋ। ਮਿੱਥਿਆਤਵੀ (ਅਧਰਮੀ) ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਤਿਆਗੋ। ਸੁਪਾਤਰ ਨੂੰ ਭੋਜਨ, ਦਵਾ, ਗਿਆਨ, ਸ਼ਾਸਤਰ ਭੈ-ਮੁਕਤੀ ਅਤੇ ਨਰਮ ਭੂਪਰਕਰਨ ਦਾਨ ਦੇਵੋ।

ਜੋ ਹਿੰਸਾ ਆਦਿ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੱਮਿਅਕ ਦਰਸ਼ਨ, ਸੱਮਿਅਕ ਗਿਆਨ, ਸੱਮਿਅਕ ਚਾਰਿੱਤਰ ਦੇ ਧਾਰਕ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰੋ। ਅੰਦਰ ਸਥਿਤ ਮਿੱਥਿਆਤਵ ਅਸੰਜਮ, ਕਰੋਧ ਆਦਿ ਕਸ਼ਾਇ ਦੁਸ਼ਮਣਾ ਨੂੰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਜਿੱਤ ਕੇ ਪੰਜ ਪਰਮੇਸ਼ਟੀ ਮੰਤਰ (ਅਰਿਹੰਤ, ਸਿੱਧ, ਆਚਾਰਿਆ, ਉਪਾਧਿਆ, ਸਾਧੂ) ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰੋ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅੰਤਮ ਪਦਵੀ ਮੋਕਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇ।

(96)

ਹੇ ਤਰੁਣ ਇੱਛੁਕ ਪ੍ਰਾਣੀਓ ! ਨਿਆਂ ਵਾਲੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਚਾਰੇ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਚੰਦਰਮਾ ਛੋਟੀ ਭਾਈ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਫੈਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਮਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਣ ਰੂਪੀ ਸੰਤਾਨ ਦੀ ਗੁਣ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਵਿਸਥਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਿਆਂ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲਣ ਨਾਲ ਪਾਪ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਧਰਮ ਵਿਚ ਵਾਧਾ

ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਨਿਆਂ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਯੋਗ ਵਸਤਾਂ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

(97)

ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਪਾਏ ਗਹਿਣੇ ਗਹਿਣੇ ਨਹੀਂ, ਹੱਥ ਦਾ ਗਹਿਣਾ ਨਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਕਮਾਏ ਧਨ ਵਿਚੋਂ ਕੀਤਾ ਦਾਨ ਹੈ।

ਮੱਥੇ ਤੇ ਕਲਗੀ (ਗਹਿਣਾ) ਬੇਕਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਮੱਥਾ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਝੁਕ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਇਹੋ ਸੱਚਾ ਗਹਿਣਾ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਦਾ ਸ਼ਿਗਾਰ ਪਾਨ ਨਹੀਂ। ਮੁੱਖ ਦਾ ਸ਼ਿਗਾਰ ਸੱਚ ਬੋਲਣਾ ਹੈ, ਸੱਚ ਬੋਲਣਾ ਮੁੱਖ ਦਾ ਗਹਿਣਾ ਹੈ।

ਕੰਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਗਾਰ ਕੁੰਡਲ ਨਹੀਂ। ਕੰਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਗਾਰ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦਾ ਸੁਣਨਾ ਹੈ। ਛਾਤੀ ਦਾ ਹਾਰ ਗਲੇ ਦਾ ਗਹਿਣਾ ਨਹੀਂ। ਛਾਤੀ ਦਾ ਹਾਰ ਕਪਟ ਰਹਿਤ ਬੁੱਧੀ ਹੈ। ਬਾਂਹ ਦਾ ਗਹਿਣਾ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਨਹੀਂ, ਦੋਵੇਂ ਬਾਹਾਂ ਦਾ ਗਹਿਣਾ ਹੌਸਲੇ ਨਾਲ ਕਰਮ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਜਿੱਤ ਦਾ ਝੰਡਾ ਲਹਿਰਾਉਣਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਬਾਹਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਨੇ ਬਾਜੂਬੰਦ ਹਨ।

(98)

ਹੇ ਤਰਨਹਾਰ ਗਿਆਨੀ ਪੁਰਸ਼ੋ ! ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਜੰਗਲ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਮੋਕਸ਼ ਨਗਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਪੰਜ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਰੂਪੀ ਦਰਖਤ ਤੇ ਨਿਵਾਸ ਨਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਦਰਖਤ ਦੀ ਛਾਂ ਮੋਹ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕੋਈ ਇੱਕ ਪੈਰ ਵਾਲਾ ਰਸਤਾ ਚੱਲਣ ਵਿਚ ਅਸਮਰਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਇੱਕ ਇੰਦਰੀਆਂ ਜੂਨ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(99)

ਗੁੰਥ ਅਤੇ ਗੁੰਥਕਾਰ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ :

ਜਿਵੇਂ ਚੰਦਰਮਾ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਤੇ ਸੂਰਜ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹਨੇਰੇ ਦਾ ਖ਼ਾਤਮਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਚਿੱਕੜ ਨੂੰ ਸੁਕਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੰਦੂਰ ਪ੍ਰਕਰਣ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਦਿਨ ਰਾਤ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਿੱਥਿਆਤਵ ਅਤੇ ਅਗਿਆਨ ਹਨੇਰੇ ਦਾ ਪੱਕਾ ਖ਼ਾਤਮਾ ਕਰਕੇ, ਸੱਮਿਅਕ ਦਰਸ਼ਨ, ਸੱਮਿਅਕ ਗਿਆਨ, ਸੱਮਿਅਕ ਚਾਰਿੱਤਰ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਾਪ ਰੂਪੀ ਚਿੱਕੜ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(100)

ਉਸ ਆਚਾਰਿਆ ਸੋਮਪ੍ਰਭਵ ਦੇਵ ਨਾਉਂ ਦੇ ਮੁਨੀਰਾਜ, ਜੋ ਅਜਿੱਤ ਦੇਵ ਆਚਾਰਿਆ ਦੀ ਧਰਮ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸਨ। ਇਸ ਸੁਕਤ ਮੁਕਤਾਵਲੀ ਗ੍ਰੰਥ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਸਿੱਪੀ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਮੋਤੀ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ।

ਉਹ ਆਚਾਰਿਆ ਵਿਜੇ ਸਿੰਘ ਆਚਾਰਿਆ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਭੇਰੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਨ ਅਰਥਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਦੇ ਸਨ।